

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní

Druhy hospodářské kriminality a stav v ČR

Bc. David Polívka

Diplomová práce

2009

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **David POLÍVKA**

Studijní program: **N6208 Ekonomika a management**

Studijní obor: **Ekonomika a management podniku**

Název tématu: **Druhy hospodářské kriminality a stav v ČR**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Úvod

1. Závažnost hospodářské kriminality
2. Druhy hospodářské kriminality
3. Stav hospodářské kriminality v ČR
4. Porovnání s ostatními zeměmi
5. Boj s hospodářskou kriminalitou
6. Závěr
7. Literatura
8. Přílohy

Rozsah grafických prací: -
Rozsah pracovní zprávy: cca 50 stran
Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

ČÍRTKOVÁ, Ludmila, et al. Podvody, zpronevěry, machinace. Praha: Armex publishing s.r.o., 2005. 247 s. ISBN 80-89795-12-8.

FRYŠTÁK, Marek. Hospodářská kriminalita z pohledu teorie a praxe. 1. vyd. Praha: VIP Books s.r.o., 2007. 205 s. ISBN 9788087071182.

CHMELÍK, Jan, et al. Úvod do hospodářské kriminalit. 1. vyd. Praha: Vydavatelství a naklad. Aleš Čeněk, s.r.o., 2005. 167 s. ISBN 80-86898-13-X.

KUCHTA, Josef et al. Hospodářská trestná činnost: multimediální učební text. 1. vyd. Brno: Masarykova universita, 2007. 111 s. + 1 CD-ROM. Edice multimediálních pomůcek Právnické fakulty Masarykovy univerzity; č. 37. ISBN 9788021042568.

PODRACKÝ, Vlastimil. Pozor na tunelování. Olomouc: Votobia, 2001. 176 s. ISBN 80-7198-495-7.

Vedoucí diplomové práce: doc. Ing. Pavel Duspiva, CSc.
Ústav ekonomiky a managementu

Datum zadání diplomové práce: 20. června 2008

Termín odevzdání diplomové práce: 1. května 2009

doc. Ing. Renáta Myšková, Ph.D.

děkanka

L.S.

Ing. Marcela Kožená, Ph.D.

vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 10. července 2008

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č.121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložil, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 30. 4. 2009

David Polívka

Děkuji vedoucímu práce doc. Ing. Pavlu Duspivovi, CSc. za průběžnou kontrolu a podnětné připomínky k mé diplomové práci. Poděkování patří také všem institucím, které mi poskytly potřebné materiály.

ANOTACE

Práce si bere za cíl zhodnotit hospodářskou kriminalitu jak v České republice tak i v ostatních státech světa a poskytnout tak komplexní pohled na problematiku hospodářské kriminality. Výstupem práce zhodnocení úspěšnosti boje s hospodářskou kriminalitou a navrhnout některých opatření sloužící k boji s hospodářskou kriminalitou.

KLÍČOVÁ SLOVA

hospodářská kriminalita, finanční kriminalita, korupce, praní špinavých peněz, tunelování, informační kriminalita, podvod

TITLE

Types of economic crime and situation in Czech Republic.

ANNOTATION

Aim of this diploma thesis is estimation of economic crime in Czech Republic and in of others states and to provide complex view of economic crime problems. Output of the thesis is estimation of success in fighting with economic crime and suggestion some provision against economic crime.

KEYWORDS

economic crime, financial crime, corruption, money laundering, tunnelling, info crime, fraud

Obsah

Obsah	6
SEZNAM GRAFŮ	8
SEZNAM TABULEK	8
SEZNAM ZKRATEK	9
Úvod	10
1 Závažnost hospodářské kriminality	11
1.1 Definování hospodářské kriminality	11
1.2 Rysy hospodářské kriminality.....	12
1.3 Příčiny hospodářské kriminality.....	14
1.3.1 Vliv společenského prostředí	14
1.3.2 Vliv právního rámce	14
1.3.3 Justiční systém.....	15
1.3.4 Otevření hranic	15
2 Druhy hospodářské kriminality	16
2.1 Hlava druhá trestního zákona - trestné činy hospodářské.....	16
2.2 Hlava devátá trestního zákona – trestné činy proti majetku	18
2.2.1 Finanční kriminalita	19
2.2.1.1 Fakturační podvody.....	19
2.2.1.2 Úvěrové podvody.....	19
2.2.1.3 Pojistné podvody.....	20
2.2.1.4 Tunelování.....	21
2.2.2 Informační kriminalita	22
2.2.2.1 Podvodná jednání.....	22
2.2.2.2 Hackerství.....	22
2.2.3 Kriminalita v oblasti duševního vlastnictví.....	23
2.2.4 Provozování nepoctivých her a sázek	24
2.2.5 Korupce	25
2.2.6 Legalizace výnosů z trestné činnosti	27
2.2.6.1 Proces praní špinavých peněz.....	27
2.2.6.2 Znaky procesu praní špinavých peněz	29
2.2.6.3 Trendy v praní špinavých peněz	30
2.2.6.4 Banka a praní špinavých peněz.....	30
2.2.7 Padělání a pozměňování peněz.....	31
2.2.8 Zpronevěra.....	32

2.2.9	Nekalá soutěž.....	32
2.2.9.1	Neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení, na úrazové pojištění, na zdravotní pojištění a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti.....	33
2.2.10	Zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby	34
2.2.11	Zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění	34
2.2.12	Zneužívání informací v obchodním styku.....	34
3	Stav hospodářské kriminality v ČR.....	36
3.1	Hospodářská kriminalita před a po roce 1989.....	36
3.1.1	Současný stav hospodářské kriminality v ČR	41
4	Porovnání s ostatními zeměmi	48
4.1	Slovensko	48
4.2	Spojené státy americké	48
5	Boj s hospodářskou kriminalitou.....	51
5.1	Mezinárodní organizace bojující s hospodářskou kriminalitou	51
5.1.1	Evropský úřad pro potírání podvodných jednání (OLAF).....	51
5.1.2	EUROJUST	52
5.1.3	Evropský policejní úřad (EUROPOL).....	52
5.1.4	FATF	53
5.1.5	Interpol	54
5.2	Boj s hospodářskou kriminalitou v České republice	55
5.2.1	Podměty k vyšetřování hospodářské kriminality.....	56
5.2.2	Vyšetřování hospodářské kriminality	60
5.2.2.1	Stopy a důkazní prostředky v hospodářské kriminalitě	60
5.2.2.2	Počáteční pátrací a vyšetřovací úkony	61
5.2.2.3	Vyšetřovací verze a plánování vyšetřování	63
5.2.2.4	Výslechy obviněných a svědků	64
5.2.2.5	Další úkony vyšetřování hospodářské kriminality.....	64
5.2.3	Možné návrhy na boj s hospodářskou kriminalitou.....	65
6	Závěr.....	70
	Literatura	71

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 - Příčiny spáchání podvodu	15
Graf 2 - Vnímání a výskyt hospodářské kriminality.....	42
Graf 3 - Průměrné náklady hospodářské kriminality.....	43
Graf 4- Úvěrové podvody v ČR.....	45
Graf 5- Odhalení hospodářské kriminality v ČR.....	59

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 - Index vnímání korupce.....	27
Tabulka 2 - Pojistné podvody v ČR.....	44
Tabulka 3. Počet zjištěných a objasněných trestných činů související s korupcí v ČR.....	47

Seznam zkratk

ČNB	- Česká národní banka
EU	- Evropská unie
EUROPOL	- Evropský policejní úřad
FAFT	- Finance Action Task Force
FAÚ	- Finanční analytický útvar
INTERPOL	- International Criminal Police Organization
MF ČR	- Ministerstvo financí České republiky
MMF	- Mezinárodní měnový fond
NKÚ	- Nejvyšší kontrolní úřad
OLAF	- Evropský úřad pro potírání podvodných jednání
USD	- Americký dolar

Úvod

Téma hospodářská kriminalita se často vyskytuje ve sdělovacích prostředcích a veřejnost se o tuto problematiku velice zajímá. Je tomu tak z důvodu závažnosti hospodářské kriminality, která není na první pohled tak nebezpečná jako např. násilné trestné činy, ale z ekonomického hlediska jde o takřka klíčový problém, který může způsobit velké materiální škody, tak i morální škody. Z těchto důvodů je velmi důležité se tímto tématem zabývat a hledat účinné cesty jak bojovat s tímto problémem.

Téma diplomové práce Druhy hospodářské kriminality a stav v ČR jsme si vybral z důvodu mého zájmu o tuto problematiku a aktuálnost zvoleného tématu. Při zkoumání hospodářské kriminality je nutné mít určité ekonomické znalosti, aby byl člověk schopen pochopit některé praktiky použité při páchání trestné činnosti.

Při vypracování práce jsem čerpal z cenných poznatků vyšetřovatelů hospodářské kriminality, kteří ochotně poskytli důležité informace nutné pro zpracování diplomové práce. Bez těchto poznatků by práce postrádala praktické poznatky z vyšetřování a stala by se pouhou teoretickou prací bez propojení na praxi. Velké množství informací lze také nalézt na stránkách sdělovacích prostředků, pro které je hospodářská kriminalita častým tématem jejich zpráv. Bohužel existuje jen velice málo ucelených knih, které by poukazovaly na komplexní problém hospodářské kriminality a při zkoumání je tedy nutné čerpat z knih, zabývajících se pouze některými aspekty a problémy.

Cílem diplomové práce je poskytnout čtenářům ucelený pohled na problematiku hospodářské kriminality. Nelze samozřejmě komplexně řešit všechny otázky, které lze nalézt v řadě odborných publikací. Práce se zaměřuje na nejzávažnější problémy, týkající se České republiky a ostatních států světa. Popisuje jednotlivé trestné činy jak z právního tak i ekonomického a kriminalistického hlediska. Nelze opomenout ani vývoj, kterým hospodářská kriminalita prošla po roce 1989 a škody způsobené nedostačenou připraveností zákonů. Cílem zkoumání je také úsilí některých států a mezinárodních organizací čelit hrozbě hospodářské kriminality a zhodnocení úspěšnosti v tomto boji. Na tento boj navazují některá doporučení, která by se mohla podílet na snižování hospodářské kriminality.

1 Závažnost hospodářské kriminality

S pojmem hospodářská kriminalita se setkáváme stále častěji. Hospodářská kriminalita patří k nejvýznamnějším faktorům, které nepříznivě ovlivňují současné podnikání. Proto je zcela evidentní jak důležité je s hospodářskou kriminalitou bojovat. V následujícím textu definuji hospodářskou kriminalitu a její rysy, dále pak příčiny, které napomáhají vzniku hospodářské kriminality.

1.1 Definování hospodářské kriminality

Sdělovací prostředky nás neustále informují o nových případech hospodářské kriminality. Toto slovní spojení jsme si zvykli používat aniž by většina z nás měla detailnější informace co tento pojem skrývá. Ovšem i odborná veřejnost často definuje hospodářskou kriminalitu různě. Občas se můžeme setkat s termínem ekonomická kriminalita. To by nás ovšem nemělo zmást, protože ekonomická a hospodářská kriminalita jsou synonyma jednoho a téhož protiprávního jevu. Proto z celé škály definic bych uvedl tyto:

O. Novotný nahlíží na hospodářskou kriminalitu ze tří pohledů:

- *„Hospodářskou kriminalitou je kriminalita zaměřená proti hospodářskému řádu a jeho fungování, při které dochází ke zneužívání hospodářských nástrojů,*
- *hospodářskou kriminalitou je veškerá kriminalita pachatelů činných v hospodářském životě společnosti,*
- *hospodářskou kriminalitou je veškerá kriminalita vyskytující se v oblasti ekonomiky a spadají sem nejen trestné činy uvedené v hlavě druhé zvláštní části trestního zákona, ale i vybrané trestné činy hlavy desáté tohoto zákona, pokud se realizují v ekonomice.“ [10]*

Velice zajímavý je pohled na tuto problematiku z kriminalistického pohledu.

- 1) Například americký kriminolog Sutherland označuje za hospodářskou kriminalitu protiprávní jednání tzv. „bílých límečků“ jako zločinců disponujících důležitými firemními údaji a proti i staví tzv. kriminalitu „modrých límečků“ označující zločince z podsvětí.

- 2) Podle Kadeřábkové se za hospodářskou trestnou činnost považuje jednání, díky kterému bylo dosaženo finančního a jiného prospěchu vůči konkrétnímu ekonomickému subjektu a toto jednání bylo klasifikováno jako úmyslné a protiprávní. Tato definice se tedy opírá o hlavu druhou zvláštní části trestního zákona a některé kriminální formy vykazující znaky skutkových podstat trestných činů zpronevěry, podvodů, poškozování věřitele, zvýhodňování věřitele, pletichy při řízení konkurzním a vyrovnávacím.

Specifickým pojmem s kterým se lze setkat je finanční kriminalita. S touto kriminalitou je možno se setkat ve sféře:

- a) bankovních a finančních institucí,
- b) na kapitálovém trhu,
- c) krácení příjmů státu na daních a jiných povinných platbách,
- d) padělání šeků, peněz a jiných platebních instrumentů.

Obecně lze vymezit finanční kriminalitu jako tu, která napadá finanční soustavu, tj. instituce, tvořící tuto soustavu. Finanční kriminalita se odlišuje od hospodářské kriminality tím, že postihuje specifické oblasti hospodářství, peněz, včetně cenných papírů, jako věci, kterou lze snadno odcizit. Z uvedených specifík finanční kriminality plyne i zvláštní okruh pachatelů, ale i poškozených. Zvláštní vlastnost, kterou můžeme identifikovat u pachatele finanční kriminality je, že s majetkem, jenž je předmětem jejich trestné činnosti přímo disponují, tudíž uplatňují nad ním faktickou byť svěřenou moc. Pro poškozené, kteří se rekrutují prakticky ze všech sociálních vrstev a skupin, má následek tohoto finančního protiprávního jednání obvykle zdrcující efekt. Však i přes tyto odlišnosti, můžeme finanční kriminalitu zařadit jako součást hospodářské kriminality a zaujímá v hospodářské kriminalitě osobité místo zejména pokud jde o oblast jejího působení na peněžních a kapitálových trzích v rámci kolektivního investování v souvislosti s činností bank, investičních společností a fondů, obchodníků s cennými papíry a penzijních fondů.

1.2 Rysy hospodářské kriminality

Nejdůležitějším rysem hospodářské kriminality je její latence. Jde tedy o kriminalitu skrytou, kterou je nutno vyhledávat a pouze v minimu případech je oznamována kontrolními orgány nebo i občany. [10]

Subjekty, které se staly pachateli či poškozenými v případech hospodářské kriminality, bývají často firmy, především obchodní společnosti. Ovšem podle českého práva pachatelem trestného činu nemůže být právnická osoba, tj. firma, ale pouze osoba fyzická. Ovšem konkrétní odpovědnost fyzické osoby bývá velmi často těžko identifikovatelná. A to zejména v případech rozhodování kolektivního orgánu, jakým je např. valná hromada či jednání dozorčích rad u obchodních společností, zastupitelstev a rady v obcích a podobně.

Dalším charakteristickým rysem je bezúhonnost osob, které se stávají pachateli hospodářské trestné činnosti. Z toho vyplývá, že nemají žádné nebo malé zkušenosti z jednání s orgány činnými v trestném řízení. To je důvod proč se hovoří o kriminalitě „bílých límečků“ (white-collar crime). Ve většině případů se jedná o osoby s nadprůměrnou znalostí dotyčného oboru a své chování projednávají s právníky či odborníky z příslušného oboru.

Pachatele hospodářské trestné činnosti lze podle vztahu k hospodářským subjektům rozdělit takto:

- a) zaměstnanci,
- b) osoby stojící uvnitř hospodářského subjektu vůči němuž je páchána trestná činnost ,
- c) majitelé či spolumajitelé podniku, akcionáři; přičemž tyto osoby páchají trestnou činnost z důvodů zvyšování svých zisků a pro lepší postavení na finančních trzích. Mezi tuto skupinu patří i majitelé, kteří tzv. tunelují společnost, kde vlastní určitý majetkový podíl.

Škody, které jsou důsledkem hospodářské trestné činnosti, bývají v komparaci s obecnou kriminalitou velmi vysoké. Tyto škody jsou často stanoveny pomocí znaleckého posudku či odborného vyjádření. Děje se tak zejména v případech machinací s cennými papíry a jejich deriváty. V tomto případě neexistuje jednotný, zákonem předepsaný postup pro oceňování těchto instrumentů, a proto se lze setkat s odlišnostmi v přístupu a metod soudních znaleců.

Při vyšetřování hospodářské kriminality je nutné počítat a připravit se na možnost zákonem stanovené nebo uznávané mlčenlivosti. S touto skutečností se můžeme setkat zejména v případech bankovního tajemství a daňového řízení, a nebo v případě notářů a daňových poradců.

Typické je propojení s kriminalitou obecnou, s organizovaným zločinem a zneužívání informačních technologií. V nedávné historii tak byly šetřeny případy podvodů s lehkými topnými oleji, lihem či jinými surovinami a případů tzv. racketeeringu, což znamená vydírání

podnikatelů a požadování výpalného pod záminkou ochrany. Informační technologie jsou zneužívány zejména v případech padělání peněz, platebních karet, podpisů a razítek na směnkách či šecích, apod.

Jak můžeme vidět, hospodářská kriminalita je specifická určitými rysy, ale nelze ji v žádném případě oddělit od kriminality obecné.

1.3 Příčiny hospodářské kriminality

Příčin, které vedou k hospodářské kriminalitě je celá řada. Pokud chceme účinně a efektivně bojovat s tímto fenoménem je potřeba identifikovat hlavní příčiny. Jedině pochopením příčin budeme schopni vytvářet a formovat preventivní opatření. Jelikož je kriminalita obecně jev značně flexibilní, který se pružně přizpůsobuje nastalým podmínkám, je obtížné prezentovat všechny příčiny a faktory vedoucí k hospodářské kriminalitě. Uvedme si tedy alespoň ty nejvýznamnější. [8]

1.3.1 Vliv společenského prostředí

Do roku 1989 byl veškerým vlastníkem majetku stát. Po roce 1989 došlo k privatizaci státního majetku a restitucím, kdy stát vracel majetek původním vlastníkům. Došlo tak k velkým sociálním nerovnostem, příjmové diferenciaci a také k růstu nezaměstnanosti. Životní styl se začal postupem času stále více opírat o materiální bohatství a majetkový prospěch. Společenské postavení se opírá o množství majetku, který osoba vlastní a ovládá. Bohužel mnoho osob není schopno nabýt majetek poctivou prací a uchylují se tak k nelegálním praktikám.

1.3.2 Vliv právního rámce

Reakce právního systému na změny společenského vývoje je vždy opožděná. Také v České republice došlo k značnému opoždění. Právní systém nebyl schopen adekvátně reagovat na rychle se měnící situaci a především na nově nastalou ekonomickou realitu. Řada ekonomických oblastí nebyla vůbec, nebo dostatečně právně upravena a používala se spíše metoda pokusů a omylu při tvorbě zákonů. Např. podmínky pro udělování živností, zastupování ve statutárních orgánech společností a existence nedostatků v celních a daňových předpisech. Docházelo tedy k jednání, které bylo ekonomicky nevýhodné pro obchodní společnosti.

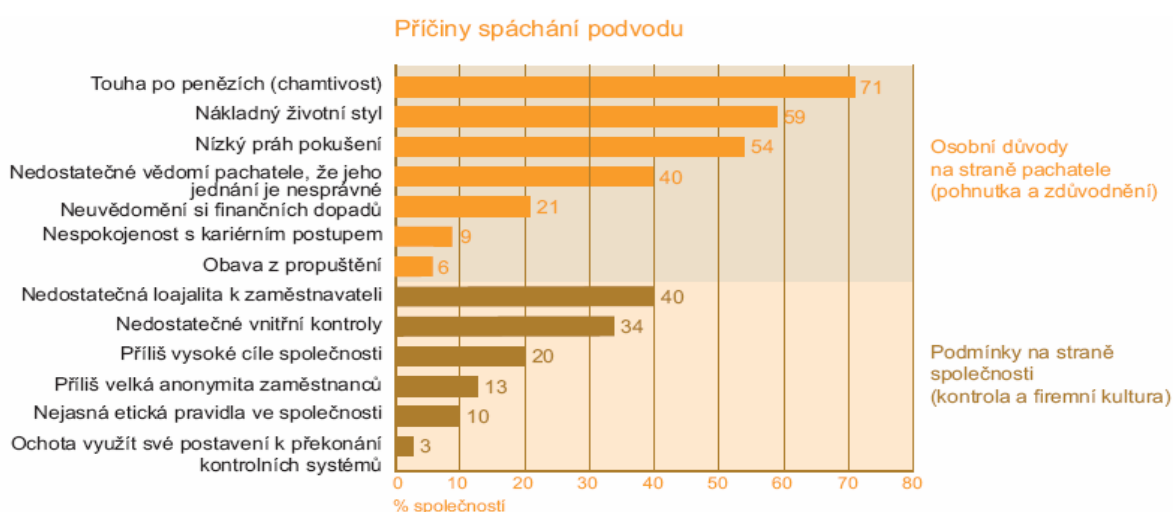
1.3.3 Justiční systém

Podstatným doplňkem právního systému je justiční systém, který má za úkol zprostředkovat vymáhání práva. Po sametové revoluci došlo k situaci, kdy existující právní normy nebyly dostatečně využívány jako např. propadnutí majetku v případech, kdy došlo k převodu majetku na jinou osobu nebo spřátelenou firmu. Velkou odpovědnost za tento stav měli soudci a státní zástupci, kteří dostatečně nerozuměli věcné podstatě trestného činu ekonomické povahy, který byl uskutečněn za použití složitých finančních instrumentů a celé řady společností nebo osob v různých zemích.

1.3.4 Otevření hranic

Po roce 1989 došlo k volnému pohybu občanů České republiky, ale také k příchodu cizích státních příslušníků, kteří byli zapojeni do organizovaného zločinu. Do České republiky tak zanesli podvodná jednání, která přesahují rámec jurisdikce jednoho státu. Do složitých operací jsou mnohdy zapojeny subjekty v cizích zemích a případné vyšetřování proto vyžaduje kooperaci mnoha složek z řady zemí.

Kriminologové a vyšetřovatelé se shodují na tom, že musí být splněny tři podmínky pro to aby pachatel spáchal trestný čin: příležitost (podmínky na straně společnosti – úroveň kontroly a firemní kultura/etika), pohnutka a schopnost zdůvodnit si takové jednání (na straně pachatele). Pokud se zaměříme na pachatelovy osobní pohnutky, které ho vedou ke spáchání podvodu, zjistíme, že v 71% případů je to touha po penězích a dále následuje jeho potřeba udržet nákladný životní styl.

Graf 1 - Příčiny spáchání podvodu

Zdroj: [15]

2 Druhy hospodářské kriminality

V každé demokratické společnosti je velice důležité zajistit adekvátní trestněprávní ochranu ekonomiky před trestnou činností. Právě tato ochrana je jedním ze základních předpokladů fungování hospodářského mechanismu. Avšak trestní právo samo o sobě není schopno zabránit tvorbě hospodářské kriminality, ale působí jako podpůrný prostředek ochrany řádných ekonomických vztahů. Hospodářské zájmy jsou chráněny v hlavě druhé a zároveň i v hlavě první a v hlavě deváté. V hlavě první jsou uvedeny trestné činy, které vedou k poškození ústavních základů republiky a mohou tak poškodit její obranyschopnost. V hlavě deváté jsou pak uvedeny trestné činy proti majetkovým zájmům a to především vlastnictví.

2.1 Hlava druhá trestního zákona - trestné činy hospodářské

Hospodářské trestné činy a i jiné trestné činy jsou uvedeny podle českého právního řádu v zákoně č.140/1961 Sb., trestního zákona. Aplikovatelnost zákona, který byl přijat před více jak 40 lety, zajišťují neustále novelizace. Hospodářské trestné činy jsou uvedeny v hlavě druhé zvláštní části trestního zákona a mají za úkol poskytovat trestně právní ochranu různým složkám ekonomiky. Zákon rozděluje trestné činy v této hlavě do čtyř skupin. [4]

Oddíl první: Trestné činy proti hospodářské soustavě

- Neoprávněné podnikání
- Neoprávněné provozování loterie a podobné sázkové hry
- Poškozování spotřebitele
- Porušování předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou
- Porušování předpisů o nakládání s kontrolovaným zbožím a technologiemi
- Porušování předpisů o zahraničním obchodu s vojenským materiálem

Oddíl druhý: Trestné činy proti hospodářské kázní

- Zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění
- Porušení povinnosti v řízení o konkurzu
- Porušování závazných pravidel hospodářského styku

- Zneužívání informací v obchodním styku
- Pletichy při veřejné soutěži a veřejné dražbě
- Vystavení nepravdivého potvrzení

Oddíl třetí: Trestné činy proti měně a trestné činy daňové

- Padělání a pozměňování peněz
- Udávání padělaných a pozměněných peněz
- Výroba a držení padělatelského náčiní
- Ohrožování oběhu tuzemských peněz
- Padělání a pozměňování známek
- Padělání a pozměňování nálepek k označení zboží nebo předmětů dokazujících splnění poplatkové povinnosti
- Porušení zákazů v době nouzového stavu v devizovém hospodářství
- Neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení, na úrazové pojištění, na zdravotní pojištění a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti
- Zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby
- Porušení předpisů o nálepkách k označení zboží
- Nesplnění oznamovací povinnosti v daňovém řízení

Oddíl čtvrtý: Trestné činy proti předpisům o nekalé soutěži, ochranných známkách, chráněných vzorech a vynálezech a proti autorskému právu, proti právům souvisejícím s právem autorským a proti právům k databázi

- Nekalá soutěž
- Porušování práv k ochranné známce, obchodnímu jménu a chráněnému označení původu
- Porušování průmyslových práv
- Porušování autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi

2.2 Hlava devátá trestního zákona – trestné činy proti majetku

Trestné činy jež jsou obsaženy v této hlavě trestného zákona mají za úkol ochránit majetkové zájmy. Jsou zde chráněna kromě vlastnictví i jiná majetková práva a nerušené držení věci.

- Krádež
- Zpronevěra
- Neoprávněné užívání cizí věci
- Neoprávněný zásah do práva k domu, bytu nebo k nebytovému prostoru
- Neoprávněné držení platební karty
- Podvod
- Pojistný podvod
- Úvěrový podvod
- Provozování nepoctivých her a sázek
- Podílnictví
- Legalizace výnosů z trestné činnosti
- Lichva
- Zatajení věci
- Porušování povinnosti při správě cizího majetku
- Poškozování věřitele
- Zvýhodňování věřitele
- Pletichy v insolvenčním řízení
- Předlužení
- Poškozování cizí věci
- Poškození a zneužití záznamu na nosiči informací
- Zneužívání vlastnictví

2.2.1 Finanční kriminalita

Finanční kriminalita zahrnuje provinění majetkového charakteru spáchané především v spojitost s příjmy státu, s činností bankovních a jiných finančních institucí a s kapitálovým trhem. Do této kategorie lze zařadit podvody různého druhu a charakteru, které si popíšeme.

2.2.1.1 Fakturační podvody

Jedná se o podvod, kdy pachatel odebírá zboží na vlastní účet a na vlastní jméno s požadavkem vystavení faktury s termínem splatnosti následně (cca za 7-14 dnů). Pachatelé této trestné činnosti zcela jednoduše odeberou zboží, výrobky, které následně sami spotřebují nebo dál prodají často i pod cenou. Pachatel tak jedná se záměrem za zboží nezaplatit a následně neuhrazené zboží prodat. Peníze, které takto získá, používá pro svojí vlastní potřebu nebo je předává dalším osobám, které stojí v pozadí.

2.2.1.2 Úvěrové podvody

Tento druh trestného činu byl zapracován do trestního zákona až v roce 1997 jako reakce na rozšíření této trestné činnosti v České republice. Podle druhu zajištění můžeme rozdělit úvěrové podvody:

- **Nadhodnocení ceny nemovitosti** – v tomto případě se jedná o vypracování nekorektního znaleckého posudku soudním znalcem, se kterým úmyslně spolupracujeme. V mnoha případech se stává, že až při nedodržení podmínek stanovených úvěrovou smlouvou, je bankou zjištěno, že skutečná cena nemovitosti je podstatně menší než ta, která je uvedena ve znaleckém posudku.
- **Zajištění neexistující nemovitosti.** Pachatel využívá falešné dokumenty či výpisy z katastru nemovitostí, aby mu byl poskytnut úvěr.
- **Zajištění pohledávkami, akciemi, obligacemi, dluhopisy.** Tyto instrumenty jsou ovšem nadhodnoceny nebo jsou nevyimahatelné.
- **Nadhodnocené „drahé kameny“** – drahé kameny fungují u tohoto úvěrového podvodu jako akceptovatelná forma zajištění úvěru. Drahé kameny jsou dovezeny ze zahraničí, kde byly opatřeny nadhodnoceným znaleckým posudkem soudního znalce. V těchto případech není brána v úvahu reálnost prodeje drahokamů. Podnikatelský subjekt, který není schopen nabídnout dostatečné zajištění, podepíše kupní smlouvu na drahé kameny, která je značně nadhodnocena. Pokud podmínky úvěru nejsou

naplněny banka zjistí, že drahé kameny jsou značně nadhodnoceny a cena daná soudním znalcem neodpovídá jejich skutečné hodnotě.

Trendem v oblasti úvěrových podvodů je tzv. **kriminalita spotřebitelských úvěrů**. Spotřebitelské hotovostní úvěry se poskytují bez ručitele a bez uvedení účelu. Tyto bez účelové finanční úvěry mají obvykle vyšší úrokovou míru než účelové. Vyšší úroková míra je opodstatněná rizikem v případě, že úvěr nebude splacen a banka o zapůjčené peníze přijde. Žadatelé o úvěr se snaží různými podvodnými způsoby získat tento spotřebitelský úvěr. Banka se tak může setkat s pachateli, kteří použijí falešné doklady, jenž byly zcizeny nebo ztraceny. Často jsou spotřebitelské úvěry poskytnuty při použití dokladů příbuzných či známých bez jejich vědomí. Úvěrového podvodu se dopustí i ten, kdo při sjednávání úvěrové smlouvy či žádosti o poskytnutí, uvede nepravdivé nebo skreslené údaje o své finanční situaci anebo podstatné údaje zamlčí. Nejčastější formou je uzavření smlouvy s doložením falešného či neplatného potvrzení o zaměstnání. V těchto případech je pachatel již dopředu smířen s faktem, že pokud nebude schopen poskytnutý úvěr splácet, bude jeho podvod odhalen a bude za to postižen. Spíše smutným příkladem jsou tzv. **bílí koně**. Pod tímto označením si můžeme představit osobu, která podepisuje úvěr, avšak peníze získává třetí strana. Klient tak mnohdy ani neví, že by měl úvěr splácet, neboť třetí strana jej přesvědčila, že úvěr přebírá. V tomto případě se jedná o nebezpečnou organizovanou kriminální aktivitu, která často končí ve vyšetřování policie.

Poměrně často používanou metodou je použití úvěru, dotace či jiné subvence k jinému než určenému účelu. Tato forma úvěrového podvodu zasahuje do mnoha oblastí ať už se jedná o budování průmyslových zón nebo o finanční prostředky určené pro různé nadace a další nevládní organizace. Ve většině případů se jedná o zneužití úvěru, dotace či subvence pro soukromé zájmy pachatelů. přičemž na tento účel by nikdy úvěr, dotace či subvence nebyla poskytnuta. K zakrývání této trestné činnosti se využívají bankovní převody přes soustavu firem, které se podílejí na úvěrovém podvodu.

2.2.1.3 Pojistné podvody

Zvláštnost pojistného podvodu je v tom, že není nutné, aby pachatel svým jednáním způsobil majetkovou újmu, případně sebe nebo jinou osobu obohatil a z tohoto důvodu se takový úmysl nemusí povinně dokazovat ani ve vývojovém stádiu pokusu. Jedná se tedy o čin předčasně dokonavý a k trestnosti tedy postačuje pouze příprava. K základním druhům pojištění patří zejména pojištění majetku, pojištění fyzických osob a pojištěné odpovědnosti

za škodu. U pojistného podvodu dochází ke dvěma skutkovým podstatám. V prvním případě pachatel při uzavírání pojistné smlouvy nebo při plnění takové smlouvy uvede nepravdivé a zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí. V druhém případě pachatel zcela úmyslně způsobí pojistnou událost nebo stav vyvolaný pojistnou událostí záměrně udržuje s cílem zvýšit vzniklou škodu. Trestnost v tomto případě není podmíněna faktem oznámení pojistné události pojistiteli. [2]

2.2.1.4 Tunelování

Pojem tunelování popisuje nedovolenou obchodní praxi, kdy je pomocí různých machinací úmyslně snižována hodnota podniku. V České republice si tento pojem nejčastěji spojíme s akciovými společnostmi, s investičními fondy či bankami. Tunelování můžeme rozdělit na následující způsoby páčání:

- **Nájezdnictví.** Tento princip tunelování je založen na rozhodnutí valné hromady ovládané nájezdníky, kteří mají v úmyslu poškodit podnik. Valná hromada tedy provede transakci s majetkem společnosti např. prodej či nákup akcií a tímto krokem dojde k poškození společnosti.
- **Odčerpávání zisku.** Pod pojmem odčerpávání zisku si zpravidla představíme situaci, kdy mateřská společnost neoprávněně "vysaje" zisk z dceřiné společnosti. Děje se tak v situaci, kdy mateřská společnost založí dceřinou společnost. Poté management matky prodává majetek původní firmy za podstatně nižší ceny než je jejich hodnota a současně s tím probíhá přenesení zakázek z mateřské firmy do těchto společností. Původní podnik stále produkuje zboží, ale jeho zisk se ředí nebo se ztrácí v dodavatelské či odběratelské firmě.
- **Provizní činnost.** K této situaci může dojít v případech, kdy odpovědný vedoucí mající na starost např. obchodování se zbožím přijímá určitou provizi, která nemá nic společného s oficiální provizí a v tomto případě tedy neprochází účetnictvím.
- **Snižování ceny podniku.** Stává se tak tehdy, když hospodářská situace se úmyslně zkresluje a dosahuje se tak snižování ceny podniku. Děje se tak díky zatajení aktiv, navýšení pasiv, a podpisy významných smluv jsou odloženy na později. Výsledkem je tedy snížení ceny podniku, který mohou případní zájemci o koupi získat za podstatně nižší cenu než skutečná. Management si tak může levně zakoupit podíl v podniku nebo tuto činnost vykonává pro předem známého kupce. [15]

2.2.2 Informační kriminalita

Dnešní společnost stále častěji využívá informační systémy a technologie a současně neustále narůstá problém s informační kriminalitou. Závratný rozvoj informatiky a telekomunikačních systémů a významné pronikání do jednotlivých oblastí lidské činnosti můžeme pozorovat na každém kroku. Jak už název informační kriminalita naznačuje, jedná se o trestné činy spojené společným skupinovým znakem zahrnující počítače, programy, data a sítě a představují tak pro pachatele předmět jeho útoku a nebo se stávají instrumentem, nástrojem, resp. metodou využitou pro trestnou činnost. Tuto kriminalitu zejména pro její jednoduchost přístupu k informačním technologiím, řadíme mezi nejnebezpečnější formy trestné činnosti. Stává se velmi oblíbenou i pro organizovaný zločin, zejména pro svoji proměnlivost a neustálý vývoj je velice obtížné tuto kriminalitu postihnout.

Motivací pachatelů jsou především peníze, hmotný i nehmotný prospěch. Lze se také setkat s pachateli, u nichž je hlavním motivem pomsta či úsilí uškodit a v neposlední řadě též snaha získat neoprávněné či tajné informace nebo zvláště u mladých lidí jen dokázat svoji zručnost při prolomení softwarové ochrany a kódu určitého počítače či serveru.

2.2.2.1 Podvodná jednání

Mezi typické formy informační kriminality řadíme zejména podvody a podvodná jednání. Pachatelé využívají výpočetní techniku k změně firemních, účetních, pokladních, daňových a bankovních záznamů s cílem uvést někoho v omyl. Pomocí internetu se pohybují zcela anonymně, uvádějí nepravdivé informace o sobě nebo své činnosti, produktech, padělají data a dokumenty, provozují finanční hry a sázky, atd. Charakteristická pro tuto oblast je především vysoká latence.

2.2.2.2 Hackerství

Pojem hackerství označuje průnik neoprávněné osoby do serverů a počítačů, někdy se zásahem do dat a následném zneužití těchto dat. Jedná se o velmi sofistikovanou formu kriminality, která ovšem nemusí mít ekonomický záměr. Motivem většiny pachatelů je zisk a osobní obohacení. Oběťmi těchto pachatelů jsou většinou velké banky, mezinárodní společnosti nebo stát. Jestliže tyto instituce používají počítačové sítě k dálkovému přenosu dat, potom existuje velké riziko napadení této sítě. Zde totiž existuje největší anonymita přístupu do sítě, plynoucí z větší otevřenosti sítě a variability možných vstupů. Značně rozšířený v posledních letech je tzv. phishing. Jedná se o zasílání e-mailových podvodných

zpráv jejichž hlavním motivem je získat bankovní údaje. Zpráva vypadá jako oficiální žádost banky či jiné instituce o zadání jeho tajných údajů na odkazovanou stránku. Pokud klient banky vyplní své údaje, poskytne tak útočnickovi tajné informace. Ještě nebezpečnější je ovšem pharming. Ten na rozdíl od phishingu, využívá slabin na klientově počítači a jeho cílem je spustit v počítači oběti program díky němuž získá útočník kontrolu nad počítačem. Jak vidíme riziko běžného občana je opravdu velké a týká se každého, kdo využívá počítač ke správě svého bankovního konta. Odpovědnost neleží vždy zdaleka jen na klientech bank, ale i na bankách samotných. Mnohé případy ukazují, že i banky nemají vždy čisté svědomí. Pokud se například podaří hackerům umístit svůj formulář na stránky skutečné bankovní instituce. Podobný příklad se stal v roce 2006 u pobočky čínské banky China Construction Bank v Šanghaji, kde útočníci umístili své vlastní stránky do skrytých adresářů a následně rozesílali velké množství phishingových zpráv, kdy slibovali příjemcům za vyplnění přiloženého dotazníku dvacet dolarů. Tento případ, kdy se banka svým způsobem podílela na internetové kriminalitě není zcela ojedinělý.

2.2.3 Kriminalita v oblasti duševního vlastnictví

Duševní majetek lze definovat jako majetek nehmotné povahy, který je výsledkem procesu lidského myšlení. Duševní vlastnictví lze rozdělit do dvou částí a to :

- Průmyslové vlastnictví zahrnuje práva, která svým majitelům zaručují výhradní monopol na technické či estetické vynálezy a zvláštní znaky. Jedná se tedy zvláště o patenty na vynálezy, vzory, průmyslové modely a ochranné známky a zeměpisný původ.
- Autorská práva a související práva. Do této kategorie zahrnujeme práva týkajících se literárních a uměleckých práv. Tyto práva chrání původní literární a umělecká díla, ale také hudební skladby, televizní vysílání, počítačové programy, databáze, reklamní díla a multimédia.

V oblasti duševního vlastnictví lze nalézt tyto typické způsoby páčání:

- porušování tzv. průmyslových práv
  - výroba plagiátu – nejčastěji se setkáváme s napodobeninami zboží věhlasných firem a módních salónů,
  - použití ochranné známky, která patří jinému vlastníkovi,

- uvedení nelegálního zboží do oběhu a jeho následný prodej na tržištích či v kamenných obchodech,
- výroba zboží, které je chráněno patentem nebo průmyslovým vzorem a jeho následné uvedení na trh.
- porušování autorských práv
  - nelegální zásah do autorského díla - jedná se tedy například o překlad knihy zahraničního autora bez jeho souhlasu,
  - nelegální kopírování softwarových programů nebo jiných autorských děl,
  - nelegální šíření autorských děl.

2.2.4 Provozování nepoctivých her a sázek

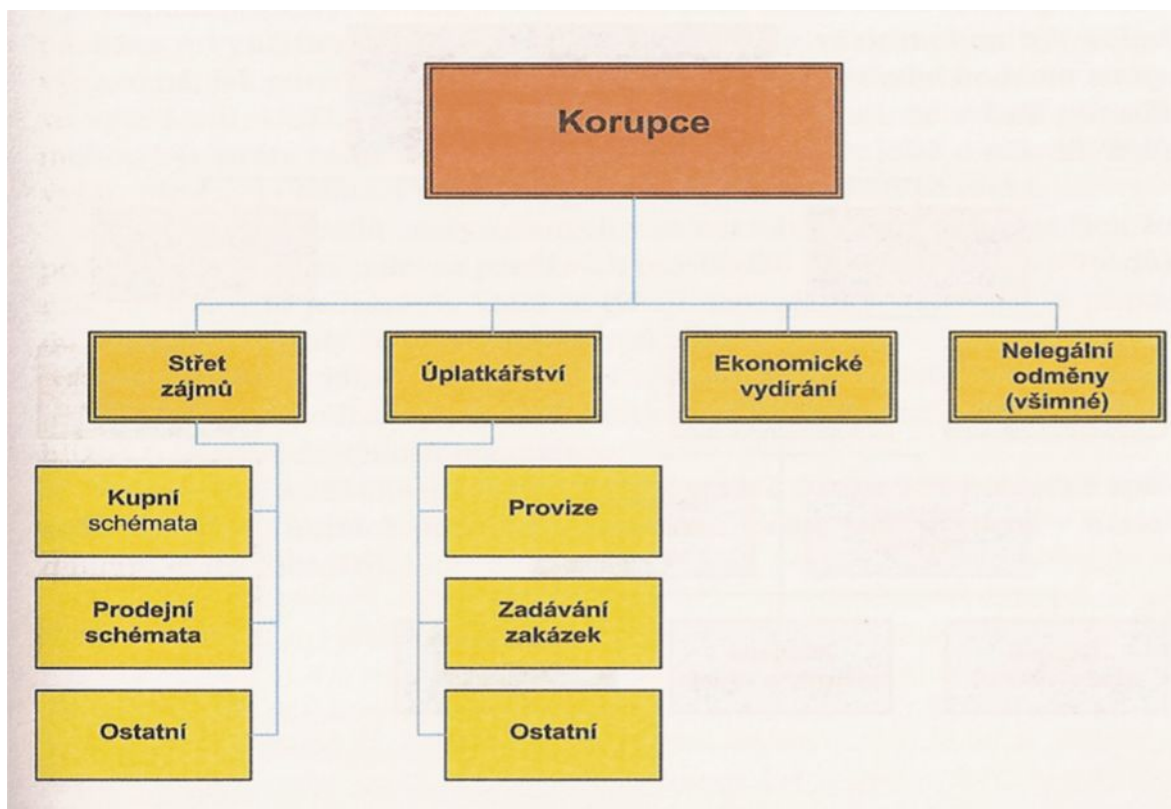
Do této oblasti hospodářské kriminality můžeme zařadit tzv. pyramidové hry založené na Ponziniho schématu (Pomziniho hra, též letadlo). Tzv. letadýlko lze definovat jako podvodný investiční projekt v němž se vkladu pozdějších investorů používá k zaplacení uměle vysokých zisků původním investorům, což přitahuje další vklady. Ovšem v současné době se lze jen zřídka setkat s pyramidovou hrou v její čisté podobě, kdy nový člen vloží povinný vstupní poplatek, který je poté rozdělen mezi výše umístěné členy pyramidy a sám doufá, že se najde dostatek nových členů, z jejichž poplatků bude zas profitovat on. Současné pyramidové hry v první řadě zastírají prostý fakt, že se jedná o hru pyramidovou a snaží se využít nejrůznější postupy, které maskují jejich skutečnou podstatu. Jde ve většině případů o různá plnění a to od vysokého vstupního poplatku přes produkty, které mají velmi malou hodnotu, ale jsou prodávány za velmi vysoké částky, vstupní školení či know how nebo slevové karty, které nemohou vyplatit.

Pyramidové hry mohou také předstírat, že se jedná o legální multilevel marketing. Poté hra pracuje s reálným zbožím a vytváří se určitý pseudoobrat, který není krytý konkrétní spotřebou. Nový účastník systému obdrží zboží poté, co zaplatí vklad. Toto zboží sice hodnotu má, ale jelikož získá zboží v takovém množství, které není schopen prodat ani sám spotřebovat, nastane situace, kdy dealer zboží prodává pod cenou nebo se snaží zlákat nového dealera, který by od něj zboží odkoupil. Do systému hry tedy netečou žádné prostředky zvenčí, zásoby se pouze distribuují na úkor nejmladších dealerů a provize z těchto přesunů inkasují ti nahoře.

Například ve Spojených státech amerických fungují určitá pravidla, která mají zabránit uvedeným technikám. Jedná se zejména o pravidlo 70 %, která zabraňuje situaci, kdy dealer nakupuje neodůvodněné či nadbytečné zásoby. Toto pravidlo zakazuje nákup nového zboží dealerovi dříve, než prodá nejméně 70 % zásob z předchozí objednávky. Další pravidlo určuje povinnost zpětného odkupu zboží od dealera, který vystoupí ze systému. Pro zařazení do hospodářské kriminality hovoří zejména to, že se jedná o organizaci, jejichž prvotní zájmy jsou zločinné a jedná se o manipulaci s peněžními hotovostními prostředky.

2.2.5 Korupce

Korupce (lat. *corrumpere* = kazit, oslabit, znetvořit, podplatit) je zneužití postavení, funkce k osobnímu prospěchu. Korupce je vztah mezi dvěma subjekty, z nichž jeden nabízí druhému určitou formu odměny za poskytnutí neoprávněné (někdy i oprávněné) výhody a druhý očekává od prvního, že za poskytnutou výhodu mu bude poskytnuta a nabídnuta určitá forma odměny.

Obrázek 1 - Rozdělení korupce

Zdroj: [7]

Vyskytuje se ve všech oblastech jak společenského, tak hospodářského a politického života a stává se velkým problémem světové ekonomiky. Korupce přispívá mimo jiné k praní

špinavých peněz, obchodu s drogami a další trestné činnosti. Z těchto důvodů se boj proti korupci stává stále větší prioritou mezinárodních finančních organizací MMF a Světové banky.

Situace v České republice je bohužel velice špatná a za poslední léta se tato situace nijak nemění k lepšímu. Některá zjištěná fakta jsou doslova alarmující a řadí nás tak do okruhu zemí, kde je problematika korupce velice vážná.

Sledováním rozsahu korupce se zabývá organizace Transparency International což je nezisková organizace vzniklá v roce 1993. Jejím cílem je bojovat a omezovat korupci tím, že působí na vlády, aby přijali opatření k boji s korupcí. Za podpory veřejnosti se dožaduje transparentnosti při mezinárodních transakcích a při veřejných zakázkách. Každý rok vypracovává tzv. Indexem vnímání korupce (CPI). Index vyjadřuje míru korupce, jaká převládá podle názoru domácích a zahraničních investorů, podnikatelů, analytiků a akademických pracovníků mezi politiky a veřejnými představiteli v dané zemi.

CPI nepoukazuje na skutečnou korupci, ale na její vnímání. Na výsledném výpočtu se účastní renomovaní sociologové, ekonomové a statistici. Konečný žebříček sestavuje profesor J. Graf Lambsdorff z Pasovské univerzity. Pro sestavení tohoto indexu se používá tzv. kompilační metoda, která využívá průzkumy na téma korupce nejrůznějších institucí v dané zemi. Tady například v zemi, kde jsou v médiích prezentovány korupční aféry častěji, může být korupce vnímána silněji.

Do seznamu Transparency International jsou zařazeny země, ve kterých proběhly minimálně tři průzkumy. Celkový počet zemí se neustále zvyšuje přičemž do měření bylo v roce 2008 zahrnuto 180 zemí. Index může nabýt hodnoty od 0 (největší míra korupce) až po hodnotu 10 (nejmenší míra korupce).

Tabulka 1 - Index vnímání korupce

Pořadí země	Země	CPI 2008 hodnocení
1	Dánsko	9,3
1	Nový Zéland	9,3
1	Švédsko	9,3
4	Singapur	9,2
5	Finsko	9,0
5	Švýcarsko	9,0
7	Island	8,9
7	Nizozemí	8,9
9	Austrálie	8,7
9	Kanada	8,7
45	Česká republika	5,2

Zdroj: [19]

2.2.6 Legalizace výnosů z trestné činnosti

Pojem špinavé peníze označuje finanční prostředky získané nelegální činností. Zločinci v dnešní době páchají široké spektrum činností např. obchod s drogami, s bílým masem, se zbraněmi, hospodářská kriminalita, atd. Získávají tak značné finanční prostředky, které se pak snaží určitým způsobem zlegalizovat. Objem finančních prostředků, který organizovaný zločin každým rokem získá, je neustále větší a boj proti zločincům stále náročnější. [17]

2.2.6.1 Proces praní špinavých peněz

Proces praní špinavých peněz se skládá ze tří fází. Po absolvování těchto fází můžeme považovat špinavé peníze za čisté. První stupeň zahrnuje umístění nelegálně získaných prostředků do bezhotovostní ekonomiky. Tuto fázi nazýváme umístění (placement). Vrstvení

(layering) představuje druhou fázi procesu praní špinavých peněz a jedná se o převody finančních prostředků. Kriminálníci využívají vrstvení, aby bylo těžší vystopování původu peněz. Integrace, třetí stupeň praní špinavých peněz, představuje konverzi ilegálních zisků do legitimních obchodních příjmů.

Umístění

V této fázi dochází k umístění nelegálně získaných finančních prostředků do finančního systému. Zločinci získají denně značné množství peněžních prostředků v hotovosti a potřebují tyto prostředky přeměnit na bezhotovostní formu. V naprosté většině se v obchodním vztazích využívá bezhotovostního styku, který je rychlejší, bezpečnější a manipulace s takto obrovskými částkami je poněkud problematická. To jsou hlavní důvody proč zločinecké organizace podstupují riziko při přeměně jejich výnosů na bezhotovostní formu. Nejjednodušším způsobem je vkládání malých částek na různé bankovní účty. Tento způsob je však velice pracný a používá se často v zemích s volnějším přístupem k praní špinavých peněz. Dalším způsobem je nákup produktů finančního trhu (např. peněžní poukázky, šeky, obligace, akcie), které jsou následovně shromážděny a uloženy na jiném místě. Finanční prostředky jsou většinou uváděny do finančního systému v místě, kde byly také nabyty, poněvadž transport bankovek je často velice riskantní. Umístění je nejrizikovější fáze procesu praní špinavých peněz.

Vrstvení

Po vstupu nelegálně získaných prostředků do finančního systému nastává fáze vrstvení (layering). Cílem vrstvení je utajit původ peněz a očistit tak kapitál pocházející z trestné činnosti. Je nutno tedy dát kapitálu novou identitu - tj. vytvořit zdání, že byl nabyt legální cestou.

Prvním způsobem jak toho dosáhnout je série převodů mezi několika účty a různými bankami. Převody jsou často přerušeny a dojde k vybrání finančních prostředků a poté jsou znovu uloženy u jiné banky a v jiném státě. Většinou se preferují země, kde je striktně dodržováno bankovní tajemství. Toto vše má ztížit případné pátrání po původu finančních prostředků. Další způsob vrstvení je opakovaný nákup a prodej investičních nástrojů, nemovitostí nebo uměleckých předmětů. Peníze tímto způsobem mění svoji podobu.

Všechny obchodní transakce jsou prováděny legálními firmami. Celý tento proces je velice náročný, zejména časově, ale i finančně.

Integrace

Integrace je poslední fází praní špinavých peněz. V této fázi dochází ke spojení legální a ilegální ekonomiky a proto je tato etapa nazývána integrací. Původně nelegální finanční prostředky se nyní tváří jako legální a jsou vráceny původnímu majiteli a zapojují se do hospodářství. Jsou za ně pak pořízeny nemovitosti, cenné papíry apod. Často jsou investovány do dopravních podniků, které usnadní pašování zboží, nebo k investicím do firem umožňujících snazší legalizaci výnosů z trestné činnosti jako jsou kasina, loterijní společnosti, sítě směnárny apod.

2.2.6.2 Znaky procesu praní špinavých peněz

Při procesu praní špinavých peněz se můžeme setkat s určitými rysy, které jsou typické pro praní špinavých peněz. Některé z nich mohou upozornit bankovní úředníky, že se jedná o nelegálně pořízené peníze.

Jeden z rysů, který je typický pro praní špinavých peněz je změna podoby peněžních prostředků. Organizovaný zločin disponuje obrovským množstvím bankovek. Z důvodu obtížné manipulace je vhodné přeměnit bankovky na bezhotovostní formu tj. uložit je na bankovní účty.

Nutnost utajit původ peněz je další rys, který provází celý proces praní špinavých peněz. Jelikož veškeré peníze mají původ v nelegálních operacích je pro organizovaný zločin přímo povinností jakýmkoli způsobem zamezit odhalení původu peněz. Organizátoři pracího procesu proto zametají stopy v průběhu operací (střídáním hotovostních a bezhotovostních peněžních operací, adresných a neadresných obchodů a operací na finančních a dalších trzích).

Původní vlastníci finančních prostředků musí mít celý práci proces pod neustálou kontrolou, protože pokušení účastníků pracího procesu získat tyto prostředky pro svoji potřebu je velké. Velké je ovšem i riziko pro případné zrádce. Organizovaný zločin si zakládá na loajálnosti svých členů a kdykoli je tato loajálnost porušena, následují tvrdé tresty pro zrádce. Neobvyklé nejsou ani osobní likvidace.

Při praní špinavých peněz hraje klíčovou roli bankovní systém. Banky se tak stávají vědomě nebo i nevědomě nápomocny praní peněz a jsou přímo nezbytné při procesu praní špinavých peněz. Jestliže použijeme jakoukoli metodu praní špinavých peněz, musíme vždy alespoň jednou využít bankovní systém.

2.2.6.3 Trendy v praní špinavých peněz

Dva trendy charakterizují praní špinavých peněz v posledních letech. První z nich je větší profesionalizace činností. Stalo se tak hlavně díky tomu, že praní špinavých peněz je extrémně lukrativní podnik. Stále častěji se tak setkáváme s profesionály, pro které je praní špinavých peněz jakým si zaměstnáním a pomáhají tak jiným zločincům při finančních aktivitách. Tito jedinci jen zřídka odpovídají stereotypním představám o podobě zločince. Jedná se tak často o vystudované právníky, bankéře, účetní, atd. Nejsou tak zapleteni do činností, které vedou k zisku špinavých peněz, ale mají za úkol tyto peníze proprat a přeměnit je na legální prostředky a následovně je investovat a starat se o ně. Jedním z důvodů proč zločinci využívají profesionály na praní špinavých peněz je komplexní a stále se přibližující boj proti praní špinavých peněz. Ovšem najímání profesionálů stojí také značné prostředky. Zatímco na počátku osmdesátých let činila jejich provize 6-8 % z propraných prostředků v polovině devadesátých tato provize činila až 20 %.

Globalizace praní špinavých peněz je druhý trend, který je možno pozorovat v posledních letech. Je způsoben dvěma faktory- první, integrace finančních trhů do globálního trhu, a druhý, úsilí zločinců o přesun operací do zemí, kde slabá legislativa umožňuje snadněji vyprat špinavé peníze. To umožňuje zločincům vybrat si takovou jurisdikci, které jim vyhovuje a využít tak mezer v legislativě.

2.2.6.4 Banka a praní špinavých peněz

Banky jsou při procesu praní špinavých peněz kanálem, přes které mnohé špinavé peníze vstupují do finančního systému. Banky tak stojí v přední linii boje. Podle odhadů Mezinárodního měnového fondu se ročně vypere zhruba 2 až 5 % celosvětového produktu, z toho téměř polovina prochází bankami. Z toho důvodu úřady odpovědné za boj proti praní peněz považují banky za klíčové spojence. Bohužel řada bank se v minulosti nechovala dostatečně opatrně a doplatila na nedostatečné kontrolní mechanismy v oblasti praní peněz z kriminálních aktivit. Důležitý krok v boji proti praní špinavých peněz učinilo v roce 2000 jedenáct největších světových bank¹. Dohodly se ve spolupráci s Transparency International, že banky budou přísně postupovat proti podezřelým obchodům a to i v jiných než vyspělých zemích. Dohoda byla uzavřela poté, co byly banky tvrdě kritizovány za neúspěšný boj proti špinavým penězům. Ve většině zemí mají banky povinnost implementovat systémy proti

---

¹ Banky účastníci se dohody: ABN Amro, Banco Santander, Barclays, Citigroup, Chase Manhattan Corp., Crédit Suisse group, Deutsche Bank, HSBC Holdings, J.P.Morgan, Société Generale a UBS AG.

praní peněz. Mají tak za povinnost vědět, kdo jsou jejich klienti, odkud pocházejí jejich vklady a zkoumat podezřelé transakce. Jelikož praní peněz není jednorázovou událostí, odhalit ho není zdaleka jednoduché. Banky tak utrácí obrovské částky za monitorovací systémy, které mají objevit každou podezřelou transakci, tak i na výchovu jejich pracovníků. Školení zaměstnanců se za poslední roky zcela změnilo. Dříve zaměstnanci byli školeni pomocí kurzů na počítači, ovšem dnes je potřeba speciální příprava. Ta využívá pomoci různých expertů z mnoha oblastí a to není zrovna levná záležitost. Zatímco v roce 2000 vydali americké společnosti 700 mil. USD, v roce 2004 to bylo již 3,6 mld. USD. Velká část těchto peněz šla na školení a monitorovací software.

2.2.7 Padělání a pozměňování peněz

Bankovky a mince, ale i jiné hodnoty na papíře byly odjakživa předmětem padělání. Vynález papírových peněz nabídl padělatelům nové příležitosti. Možnosti padělatelů jakož i těch, kdo ji odhalují jsou závislé na rozvoji moderních technologií. Padělatelé využívají digitální skenery, barevné kopírky a speciální druhy papíru. V dnešní době si jen těžko představit fungování ekonomiky bez peněz. Každý stát si je vědom role peněz ve vnitrostátním a mezinárodním styku jako základu hospodářského postavení a nezávislosti země. Z tohoto důvodu je pro každý stát nesmírně důležité dobře chránit své peníze a zabránit machinacím na tomto úseku. V trestním zákonu lze nalézt trestný čin Padělání a pozměňování peněz mezi trestnými činy, které jsou postihovány velice přísně. Pokud někdo sobě, nebo někomu jinému, opatří padělané nebo pozměněné peníze, nebo kdo takové peníze z jakéhokoliv důvodu přechovává, bude potrestán odnětím svobody na dvě až osm let. Ovšem v případě padělání a pozměňování peněz za úmyslem udat je jako pravé nebo platné, nebo jako peníze vyšší hodnoty, nebo ten kdo padělá nebo pozmění peníze a udá je jako pravé, bude potrestán odnětím svobody na pět až deset let. V případě, že někdo spáchá tento trestný čin jako člen organizované skupiny, nebo jej spáchá ve značném rozsahu, hrozí mu deset až patnáct let odnětí svobody. Ovšem nejenom aktivní padělání je trestné. V zákoně můžeme najít trestný čin **Udávání padělaných a pozměněných peněz**. Z tohoto důvodu hrozí trestní odpovědnost i tomu, kdo padělané či pozměněné peníze udá jako pravé. V tomto případě hrozí pachateli trest odnětí svobody až na dvě léta, nebo peněžitý trest, nebo propadnutí věci či jiné majetkové hodnoty.

Zákon umožňuje postihnout i osobu, která opatří či přechovává nástroj, nebo jiný předmět, který je určen pro padělání nebo pozměňování peněz.

Velmi důležité je upozornit, že výše uvedená ochrana se týká také peněz jiných než pouze tuzemských, ale i tuzemským a cizozemským bezhotovostním platebním prostředkům, jakož i tuzemským a cizozemským cenným papírům.

2.2.8 Zpronevěra

Trestného činu zpronevěry se dopustí ten, kdo si přisvojí cizí věc, nebo jinou majetkovou hodnotu, která mu byla svěřena. Pokud způsobí na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou, bude potrestán trestem odnětí svobody nebo zákazem činnosti, nebo peněžitým trestem či propadnutím věci, nebo jiné majetkové hodnoty. Podle zákona se rozumí škodou nikoli nepatrnou, škoda dosahující částky nejméně 5 000 Kč. Při určení výše škody se zpravidla vychází z ceny, kterou by bylo možné získat při prodeji věci, která byla předmětem útoku. Není-li možné takto škodu stanovit, vychází se z účelně vynaložených nákladů na obstarání věci. Důležitá je i skutečnost, že právnická či fyzická osoba nemusí být vlastníkem věci, kterou pachateli svěřila. Postačující je pouze to, že ten kdo věc pachateli svěřil, byl jejím oprávněným držitelem. V těchto případech je poškozený například peněžní ústav, kterému vznikne přímá škoda. [3]

V praxi se tedy lze setkat s případy, kdy se zaměstnanec neoprávněně přivlastní část výtěžku, který by za normálních okolností náležel zaměstnanecké organizaci. Velice zajímavá je možnost pojistit se proti případu zpronevěry. Některé pojišťovny tuto možnost nabízejí a firmy si tak můžou pojistit proti škodám způsobeným podvodným jednáním zaměstnanců, včetně škod způsobených neidentifikovatelnými zaměstnanci. Konkrétně se jedná o škody způsobené třetími osobami v případech :

- odcizení peněz nebo cenin z provozních prostor podniku,
- odcizení peněz nebo cenin mimo provozní prostory podniku,
- padělané peníze nebo platební prostředky,
- počítačové podvody a převody peněžních prostředků.

2.2.9 Nekalá soutěž

Nekalou soutěž lze definovat jako soubor právních norem, která zakazují určité jednání v hospodářské soutěži a za případné porušení hospodářské soutěže stanovuje odpovídající sankce. Tento zákon slouží jako ochrana hospodářské soutěže a vytváří prostor pro její rozvoj a fungování. Hlavním cílem je tedy zabránit nežádoucím nerovnostem mezi soutěžiteli.

Soutěžitelem se přitom rozumí každá fyzická či právnická osoba, která se účastní hospodářské soutěže. Pokud někdo přivodí újmu jiným soutěžitelům nebo spotřebitelům a hospodářská soutěž je v rozporu s dobrými mravy pak hospodářská soutěž neprobíhá podle zákona a poškozený se může domáhat nápravy.

Zákon vymezuje speciální skutkové podstaty nekalé soutěže:

- klamavá reklama,
- klamavé označování zboží a služeb,
- vyvolávání nebezpečí záměny,
- parazitování na pověsti podniku, výrobků či služeb jiného soutěžitele,
- podplácení,
- zlehčování,
- srovnávací reklama,
- porušování obchodního tajemství,
- ohrožování zdraví a životního prostředí.

2.2.9.1 Neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení, na úrazové pojištění, na zdravotní pojištění a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti

Pachatelem se může stát pouze zaměstnavatel tedy plátce, který za svého zaměstnance (poplatníka) neodvede ve větším rozsahu zákonem uloženou povinnost daně, pojistného na sociálním zabezpečení nebo příspěvek na státní politiku zaměstnanosti. Větším rozsahem se pak rozumí částka v minimální výši 50 000 korun. Děje se tak v případech, kdy zaměstnavatel srazí z hrubé mzdy zaměstnance zákonem povinnou částku, ale tu pak neodvede a použije ji na jiné účely. Jiná situace nastane v případě, kdy zaměstnavatel neodvede tyto povinné platby jen proto, že neměl dostatek prostředků a mohl zaměstnancům vyplatit pouze jejich čistou mzdu. V tomto případě se nejedná o trestný čin a zaměstnavatel by měl postupovat tak, aby poměrně uspokojil všechny své závazky v tom to případě tedy i odvod povinných sazeb.

2.2.10 Zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby

Zkrácení daně, poplatku a také cla se dopouští osoba, která předstírá, že má nižší rozsah povinností, které jsou uvedeny v zákoně nebo, že takovou povinnost vůbec nemá. I zde zákon stanovuje minimální částku 50 000 korun, aby došlo k tomuto krácení. Tato částka pak představuje rozdíl mezi dáni, kterou by měl poplatník skutečně zaplatit a daní, která mu byla vyměřena na základě jeho nepravdivého podání. Pachatelem v tomto případě může být kdokoliv, například daňový poradce, který zcela úmyslně zkreslí výši daňové povinnosti svého klienta.

Zkrácení spotřební daně nastává v situaci, kdy dochází k manipulaci s nadměrným odpočtem spotřební daně. Podnikatel při pořízení, tedy na vstupu vykazuje vysoké částky spotřební daně a při následném vývozu do ciziny, kdy zboží již nepodléhá spotřební dani, požaduje v příznání k dani od finančního úřadu spotřební daň nazpět. Problém ovšem nastane v případě, kdy zboží do ciziny vůbec nedorazí a dochází pouze k formálnímu potvrzení výstupu celními orgány na příslušné daňové doklady.

K podvodům s DPH dochází stále častěji. Podvodníci využívají několik osvědčených způsobů. Mezi nejčastěji používané patří využívání nadměrných odpočtů DPH. Firmy v těchto případech vykazují v daňových příznáních prodeje zboží nebo služeb, které se nikdy nerealizovaly. Velmi časté jsou také tzv. řetězové podvody. Dodavatelé a odběratelé tvoří řetěz, v rámci kterého vystavují fiktivní doklady. Účelem je ztížené dokazování pro daňové úřady.

2.2.11 Zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění

Tohoto trestného činu se dopouští ten, kdo neplní zákonnou povinnost vést účetnictví, účetní knihy, zápisy nebo jiné doklady, které slouží k pohledu na stav hospodaření a majetku nebo jejich kontrole. Trestného činu se dopouští i ten, kdo uvede nepravdivé informace nebo hrubě zkreslující informace. S touto praxí se lze v minulosti setkat nejen u malých firem, ale i u velkých firem, které činily účetní podvody, aby nadhodnocovaly zisky, zakrývaly ztráty a tlačily kurz svých akcií vzhůru. Zfalšované účetnictví mohou také použít pro získání peněz formou bankovního úvěru.

2.2.12 Zneužívání informací v obchodním styku

Pokud hovoříme o zneužívání informací v obchodním styku, máme na mysli dvě samostatné skutkové podstaty, tzv. insider trading a tzv. selftrading.

Insider trading je stejně starý jako obchodování na kapitálových trzích. Na všech trzích je pokládán za těžký prohřešek proti etice obchodování a proti zásadě stejnému přístupu k informacím pro subjekty pohybující se na trhu. Insider tradingu se dopustí ten, kdo využije svou funkci, postavení pro to, aby sobě, nebo někomu jinému opatřil výhodu tím, že neoprávněně užije informace, které nejsou dosud přístupné. Tyto informace jsou schopny významným způsobem ovlivnit rozhodování v obchodním styku. Může to být informace, která dosud nebyla zveřejněna a zpřístupněna širší veřejnosti a je schopna podstatným způsobem ovlivnit rozhodování v obchodním styku. Osoba, která získá tyto informace, má tak určitou výhodu na trhu na úkor ostatních a může tak zvýšit zisk nebo se vyhnout ztrátě. Na kapitálovém trhu se lze ještě setkat s tzv. „corporate insiders“. Jedná se o legální činnost připomínající insider trading. V tomto případě hovoříme o manažerech nebo předních představitelích firem, kteří nakupují nebo prodávají akcie své společnosti. Ve Spojených státech amerických je nutné tyto operace hlásit Komisy pro cenné papíry a burzy a tyto informace jsou veřejně dostupné. Aktivity těchto uvnitř firmy stojících představitelů jsou pod drobnohledem investorů, protože se má zato, že právě oni mají nejlepší informace o dění uvnitř společnosti.

Selftrading neboli obchodování na sebe je zakázaná činnost v souvislosti se zneužíváním postavení ve dvou či více ekonomických subjektech. Této trestné činnosti se dopustí ten, kdo v úmyslu opatřit sobě nebo jinému výhodu nebo prospěch jako pracovník, člen orgánu, společník, podnikatel nebo účastník na podnikání dvou nebo více organizací se stejným nebo podobným předmětem činnosti uzavře nebo dá popud k uzavření smlouvy na úkor jedné nebo více z nich.

3 Stav hospodářské kriminality v ČR

3.1 Hospodářská kriminalita před a po roce 1989

Stav hospodářské kriminality jakož i její posuzování a trestání je odrazem trestně právní úpravy a úzce souvisí se stavem úpravy celého trestního práva hmotného. Dnem 1.srpna 1950 nabyly účinnosti trestní zákon č. 86/1950 Sb. Tento trestní zákon byl ovlivněn nástupem socialismu, kde ekonomika byla odrazem centrálně plánovaného hospodářství. Novinkou, která byla zavedena je to, že trestné činy hospodářské byly samostatně upraveny ve druhé hlavě zvláštní části trestního zákona. Tato hlava byla rozdělena na čtyři oddíly: trestné činy proti hospodářské soustavě, trestné činy proti jednotnému hospodářskému plánu, trestné činy proti měně, trestné činy daňové a porušení předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou. Je jistě zajímavé, že v té době velmi frekventovaný trestný čin rozkrádání a poškozování majetku národního a majetku lidových družstev nebyl zařazen mezi hospodářské trestné činy, ale mezi trestné činy majetkové v hlavě osmé zvláštní části trestního zákona. Důvodem bylo to, že majetek národní a majetek lidových družstev slouží všem pracujícím a tvoří stavební kámen socialistického zřízení. Jeho rozkrádání a poškozování je tedy hodnoceno jako trestný čin pro společnost zvláště nebezpečný a zákon ho proto postihuje přísnějšími tresty než činy namířené proti majetku soukromému.

Po tzv. vítězství socialismu v Československu došlo ke schválení trestního zákona č.140/1961 Sb. Ten nabyly účinnosti dne 1.ledna 1962 a po mnoha novelizacích platí doposud. Stejněho dne nabyly účinnosti také nový trestní řád č. 141/1961 Sb. Trestné činy hospodářské byly rozčleněny na pět oddílů :

- Trestné činy proti hospodářské soustavě,
- Trestné činy proti hospodářské kázni,
- Trestné činy proti majetku v socialistickém vlastnictví,
- Trestné činy proti měně a trestné činy daňové,
- Trestné činy proti předpisům o nekalé soutěži, ochranných známkách, chráněných vzorech a vynálezech a proti autorskému právu.

Velký význam nový trestní zákon přiznal ochraně majetku v socialistickém vlastnictví. Zákon tomuto majetku poskytoval podstatně větší ochranu a pozornost než majetku osobnímu či soukromému.

V této době bylo soukromé vlastnictví potlačeno na úkor vlastnictví státního. Rozšíření hospodářské kriminality v porovnání s dnešní dobou bylo zanedbatelné. Přístup občanů k penězům v podobě úvěrů od bank byly značně omezené a i motivace občanů k úvěrovým podvodům byla zanedbatelná. Taktéž pojistné podvody nebyly časté. Občané se báli případného postihu, který by je čekal a velkou roli sehrál určitý strašák případného „vyloučení ze společnosti“. Boj s hospodářskou kriminalitou byl jeden z nejdůležitějších stavebních kamenů na nichž stála tehdejší Československá socialistická republika. Zpráva Nejvyššího soudu ČSR např. ukazuje, že na základě údajů Generální prokuratury ČSR činily škody způsobené trestnou činností jen na úseku hospodářské kriminality v roce 1976 331 mil. Kčs. To jsou škody odhalené, žalované a souzené. Ve vztahu k hodnotě roční hrubé výroby tato částka představuje řádově pouhé setiny procenta a mohla by být tudíž pokládána takřka za zanedbatelnou v porovnání se současným stavem. Nutno dodat, že se tak stalo především díky omezené otevřenosti ekonomiky a omezenosti tržní.

Po roce 1989 nastala obrovská změna, kdy byla transformována ekonomika. Byl to přechod z centrálně řízené ekonomiky na ekonomiku tržní. V září 1990 tehdejší vláda předložila federálnímu shromáždění reformní program změn v přístupu k národnímu hospodářství. Riziko této transformace spočívalo zejména v její hloubce a radikálnosti změn. Bylo nutné zcela od počátku vybudovat institucionální rámec, privatizovat ekonomiku a započít restrukturalizaci, tak aby byly odstraněny deformace a bylo možno posilovat vazby na západní trhy. Jen pro připomínku, abychom měli představu o jak obrovský projekt se jednalo je dobré připomenout, že v Československu 80.let státní podniky produkovaly více než 87 % národního důchodu, družstva 10 % a jen něco málo než pouhé 2 % produkovaly malé, soukromě vlastněné podniky. Všechno to sebou neslo obrovské nároky na přeměnu celého právního řádu. [9]

Ke změnám došlo i na poli práva týkajícího se hospodářské kriminality. Zákony musely pružně reagovat na značný vzestup hospodářské kriminality po roce 1989 a některé nové formy, které se nově objevily. Vzestup hospodářské kriminality tedy velice úzce souvisí s transformací ekonomiky, především pak s procesem privatizace, přechodem na tržní ekonomiku a také větší liberalizací zahraničního obchodu a zahraničních investic a na druhé straně s nepřilíš kvalitní právní úpravou. Právě tato právní úprava je nutným předpokladem k účinné reakci státu na trestnou činnost.

V roce 1992 na základě zákona o bankách č. 21/1992 Sb. vzniklo mnoho soukromých peněžních ústavů. V té době vznikl přetlak bank a z toho pramenící velká poptávka po

pracovnících, kteří měli jakoukoli byt i minimální praxi v bankovníctví. Bohužel nová nastalá praxe byla naprosto odlišná než ta, na jakou byli zaměstnanci bank zvyklí. To je jedno z možných vysvětlení velkého množství rizikových úvěrů bez zajištění nebo riskantní operace se zahraničím, apod. V těchto případech nemuselo jít nutně o záměr ani o uplácení, ale v některých případech se jednalo o prostou neznalost vyplývající z nedostatečných zkušeností a nejasných pravidel týkající se bankovníctví. Bohužel v této době nedocházelo pouze k porušování platných norem způsobeným neznalostí, ale také k úmyslnému porušování platných norem mezi jinými i norem proti legalizaci výnosů z trestné činnosti. Je nepochybné, že v počáteční fázi nového českého bankovníctví došlo k zlegalizování mnoha prostředků pochybného původu a to včetně prostředků organizovaného zločinu a někteří podnikatelé zakládali své bankovní domy s již předem nekalým úmyslem. Do tohoto kontextu jistě velice dobře zapadá vyjádření tehdejšího ministra financí Václava Klause, který v roce 1992 prohlásil: “Zabránit špinavým penězům za cenu, že zlikvidujeme i ty čisté, to na federálním ministerstvu financí umíme, ale nejsem přesvědčen o správnosti této cesty“ (Právo 12. 10. 2002, příloha Salon, L. Bek: „Odchází už druhý ze tří porevolučních velikánů“, str. 4).

V bankách operovaly netransparentní skupiny osob a firem. S cílem odčerpat z bank peněžní prostředky a transferovat tyto peníze do oblastí jejich zájmu. Skupiny tvořily síť osob a firem, které často měnily název a sídlo firem. Osoby vystupují v mnoha formách a vystupují v bankách v mnoha rolích ať už jako vlastníci či členové statutárních orgánů.

Typickým příkladem tunelování se stala **Moravia Banka**. Ta vznikla v roce 1992 jako regionální banka. Od roku 1996 byla ztrátová a z tohoto důvodu byla zařazena do tzv. stabilizačního programu centrální banky. V roce 1999 byla Moravia banka z programu vyřazena z důvodů neplnění ukazatelů nutných pro přijímání banky do programu. Následně banka vyhlásila konkurz. I když se nejednalo o velkou banku co se týče počtu klientů, úvěrovala velké podniky ze severní Moravy (Vítkovice, ZPS a Vágónky Studénka) na jejichž fungování měl stát velký zájem. Z tohoto důvodu zařadila vláda banku do stabilizačního programu. V roce 1993 banka poskytla mnohamilionový úvěr leasingové společnosti Betafin, a.s. Společnost Betafin vlastnili podnikatelé J.B a V.Ch. Přičemž pan V.CH. byl společníkem společnosti ICEBERG, která stála za pádem dalších bank (Ekoagrobanky, První slezské banky a Podnikatelské banky). Partnerem těchto podnikatelů ve společnosti Betafin byl také bankéř z Moravia banky, který různým společností vlastněných J.B., poskytoval úvěry. Poté díky těmto úvěrům prostřednictvím kapitálového trhu banku ovládl. Předpokládá se že v té době vlastnil něco přes 60 % majetku banky. Moravia banka tak poskytla stamiliony na úvěrech

společnostem buď přímo vlastněných či personálně propojených s panem J.B. Podle akcionářů Moravia banky činila úvěrová angažovanost firem pana J.B. miliardu korun. Další napojení na tohoto podnikatele měla i advokátní kancelář, která vyúčtovala bance platby za právní služby až do výše 1,8 milionu měsíčně. Po té se tyto prostředky přesunuly do firem pana J.B. formou faktur za služby či ekonomického poradenství.

V prosinci 2000 byl podnikatel J.B. obviněn z úvěrového podvodu ve spojitosti s jeho firmou Ingstav Opava. Dále bylo obviněno pět členů z představenstva Moravia Banky a již výše zmíněný advokát, který byl obžalován v souvislosti s machinacemi s bankovními pohledávkami v celkové výši půl miliardy Kč, které byly vytvořeny, aby banka nemusela tvořit rezervy na rizikové úvěry. V souvislosti s touto kauzou nejsou vyloučeni ani politické souvislosti a obvinění měli velice dobré kontakty na politické reprezentanty. Některé okolnosti dokonce naznačují korupci členů policie a justice. V září se celá kauza dostala před senát Krajského soudu v Ostravě. J.B a jeho kolegové byli obviněni z z podvodu, zneužívání informací v obchodním styku a porušování povinností při správě cizího majetku v celkové výši nejméně jedna miliarda korun.

Výsledkem pro klienty zkrachovalé Moravia Banky bylo to že, dostali své vklady do 400 000 korun, nejvýše však 90 %. Až poté byli podle zákona č. 319/ 2001 Sb. odškodněni v plné výši majitelé běžných i devizových účtů, které dosahovaly výše 4 miliony korun.

Toto je jeden z příkladů tunelování bank, který se udál na našem území. Mezi další banky, které se dostaly do problému, můžeme zařadit kauzy tykající se Komerční banky, IPB. I v těchto bankách šlo o pochybné úvěry a tunelování. Všechny tyto kauzy dosti zahýbaly s důvěrou lidí v celý bankovní systém a jeho důvěryhodnost.

Ovšem tunelování nepostihlo jen banky samotné, ale i kapitálový trh. Po roce 1989 bylo potřeba ekonomiku odstátnit a kromě známých a logických způsobech jako restituce, přímé prodeje státního majetku, ekonomové zvolili jako nejoptimálnější řešení **kuponovou privatizaci**. To je privatizační metoda, při níž občané mají možnost za své kuponové knížky s určitým počtem kuponů, nakoupit resp. získat vlastnický podíl v jakékoliv státem vlastněné společnosti, která je státními orgány do kuponové privatizace uvolněna. Tímto způsobem se měly státní podniky změnit na akciové společnosti a následně se měly investiční kupóny občanů přeměnit na akcie. Jen pro představu o jak obrovský projekt se jednalo zmíním výši celkového jmění, které bylo dáno do privatizace a činilo 367,5 miliard Kč. Na začátku celého procesu privatizace byl zájem občanů značně chladný a občané nebyli ochotni

vyzvednou si svoji kuponovou knížku. Poté do hry vstoupily investiční privatizační fondy a zvláště **Harvardské privatizační fondy**, které díky agresivní reklamní kampani oslovily velkou masu občanů, kteří byli ochotni svěřit těmto fondům své kuponové knížky. Mnoho ekonomů považuje existenci investičních privatizačních fondů za největší chybu kuponové privatizace. **Investiční privatizační fondy** (IPF) na rozdíl od klasických investičních fondů neinvestují vlastní ani cizí prostředky, ale získaly vlastnická práva s kterými mohly jakkoliv nakládat. Další problémem byla skutečnost, že IPB mohly zakládat i banky, které tak mohly získat kontrolu nad společnostmi, kterým poskytovali úvěry a nebo dokonce vlastnily sami sebe prostřednictvím svých investičních společností. Kuponová privatizace tak nepřinesla transparentní vlastnictví, ale vytvořil se propletenec vlastnictví. Teprve v roce 1998 byla vytvořena Komise pro cenné papíry, která měla za úkol vykonávat státní dozor nad kapitálovým trhem. Do té doby zde existovalo jakési právní vakuum.

Ačkoli se mohou zdát podvody investičních společností jako sofistikované metody, ve své podstatě se jednalo o princip pyramidových her. To znamená že prvním investorům jsou z přicházejících investic vypláceny vysoké výnosy a postupně se nabalují další investoři. Jenomže v momentě, kdy by hrozil masivnější odliv investorů, kteří chtějí být vyplaceni, nastane úpadek společnosti.

Jeden z nejznámějších případů vytunelovaného privatizačního fondy byly Harvardské privatizační fondy (HPF). Ty založil Čechoameričan Viktor Kožený a jistě dosti známá je i historka o několika dolarech, které stály za vznikem HPF, které byli součástí společnosti Harvard Capital and Consulting. Svého úspěchu dosáhly díky masivní propagační kampani a jistotou desetinásobku vkladů, které slibovaly každému držiteli kupónové knížky. Díky tomu se staly HPF největšími privatizačními fondy v České republice. Do 1.července 1996 fond plnil své sliby a pyšnil se velkou důvěrou jak mezi občany tak mezi politiky. Ovšem tři měsíce před účinností nového zákona se HPF přeměnil na prostou a klasickou akciovou společnost s názvem Harvardský průmyslový holding (HPH). Společnost tak unikla přísnějšímu dozoru ministerstva financí, který nový zákon stanovil. Nastupující holding se tak stal právním nástupcem všech Harvardských fondů. Ovšem ještě před sloučením byly spravované akcie HPF prodány několika kyperským společnostem (které jsou součástí společnosti Daventree) za zhruba osm miliard korun. HPH za tuto transakci získal neobchodovatelné cenné papíry Daventree. Následně v srpnu 1997 valná hromada rozhodla o likvidaci Harvardského průmyslového holdingu. Byl ustanoven likvidátor Boris Ostrý, který prodal majetek HPH za deset a půl miliardy korun firmě Harvard Cupital Management sídlící

na Bahamských ostrovech. Přitom podle účetních hodnot měl majetek HPH v té době hodnotu 20 miliard korun. Akcionáři (resp. holding) dostali údajně místo peněz v hotovosti dvě směnky, které však drobní akcionáři nikdy neviděli. Ani dnes není zcela jasné o jaký typ směnky se vlastně jednalo.

Drobní akcionáři nedůvěřovali likvidátorovi, který byl jmenován společností HPH a bylo svoláno řada valných hromad, kde se snažili vzniklou situaci řešit. Až v roce 2003 po dlouhých sporech a právních jednáních byl Viktor Kožený oficiálně obviněn z podvodu a byl na něj vydán mezinárodní zatykač. Bohužel momentálně se Kožený zdržuje na Bahamách a šance na jeho vydání jsou mizivé. Celkové škody spáchané HPF jsou odhadovány na sumu okolo sto miliard korun.

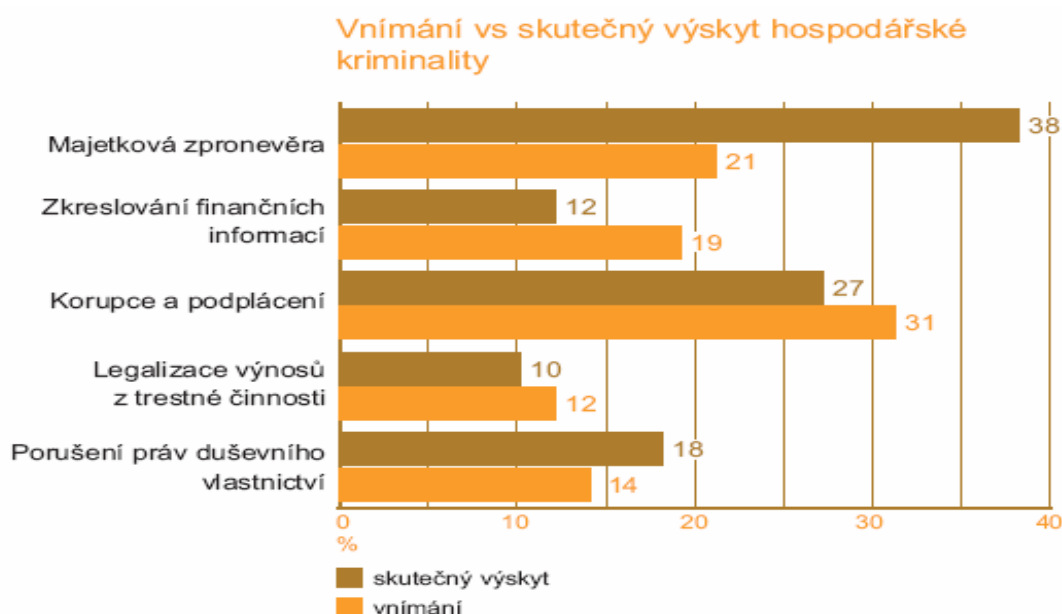
Jak z uvedených příkladů můžeme vidět, situace, která nastala po roce 1989 nebyla jednoduchá a proces transformace ekonomiky si vyžádal i své „ztráty“. Otázkou zůstává jestli nastalá situace nešla zvládnout lépe a zmenšit tak škody způsobené hospodářskou kriminalitou.

3.1.1 Současný stav hospodářské kriminality v ČR

Současný stav hospodářské politiky v České republice trápí mnoho občanů České republiky. Po mnoha letech od pádu komunismu se také změnila hospodářská kriminalita. Ovšem nedá se tvrdit, že by byla na ústupu. To v žádném případě. Změnilo se spoustu věcí, které se týkají právní úpravy hospodářské kriminality. Po počátečním naivismu, kdy politici doufali, že trh vše vyřeší, došlo k mnoha krokům bojujících s hospodářskou kriminalitou. Česká republika přijala zákony postihující hospodářskou politiku a po vstupu do Evropské unie došlo k dalším pokrokům vyplývajícím z našeho členství. Také soudci a vyšetřovatelé získali potřebné zkušenosti, které jsou nezbytnou součástí účinného boje s hospodářskou kriminalitou.

Zajímavé skutečnosti vyplynuly z celosvětového průzkumu hospodářské kriminality 2007 provedeného společností PricewaterhouseCoopers, který je v současné době nejrozsáhlejším svého druhu na světě. Zjištěné skutečnosti nás řadí mezi země, které mají velké problémy s hospodářskou kriminalitou. V České republice se celých 61 % podniků staly obětí hospodářské politiky. Přičemž celosvětový průměr je 43 % společností postižených tímto problémem. V České republice sice došlo k poklesu o 2 %, nicméně i tak naše republika zůstává vysoko nad celosvětovým průměrem a i výše než činí průměr střední a východní Evropy (50 %). Nejčastější formou hospodářské kriminality je majetková zpronevěra, kterou bylo postiženo 38 % společností a následuje korupce a uplácení (27%). Při tak velkých

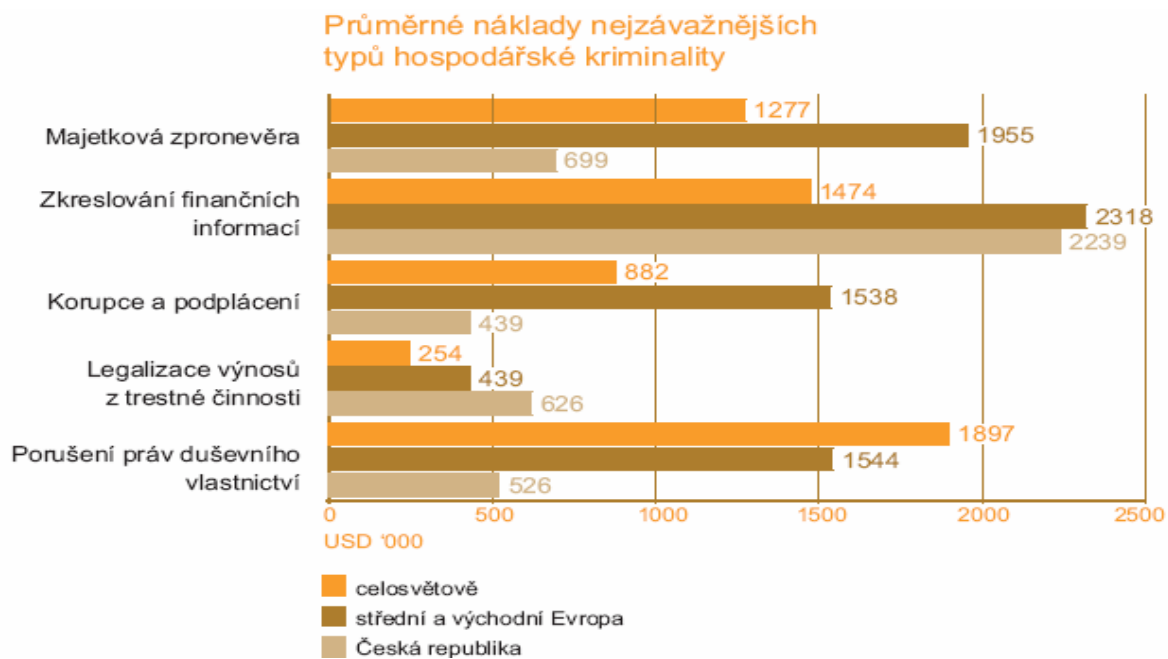
ztrátách, které firmy postihují, je trápí především nízká vymahatelnost způsobených škod. Pouze 44% společností se podařilo vymoci náhradu škod. Jenom malá část je přitom pojištěna proti případným ztrátám a nákladům spojeným s hospodářskou kriminalitou. Ve světě je více obvyklé, že se firmy pojišťují proti těmto případům a hrozí jim tak případné menší škody.

Graf 2 - Vnímání a výskyt hospodářské kriminality

Zdroj: [15]

V roce 2007 průměrné náklady společností na boj s hospodářskou kriminalitou v České republice dosáhly přibližně 1,7 mil. USD. Velice rychle se tak přibližujeme celosvětovému průměru, který činí 2,4 mil. USD. Velká částka je i řešení následných obtíží vzniklých v důsledku podvodu. České společnosti tak vydaly více jak 639 000 USD na soudní spory, jednání s regulačními úřady, dodatečnou komunikaci s veřejností a investory. Toto vše jsou přímé škody způsobené hospodářskou kriminalitou, ale vznikají také nepřímé škody jako je poškození image, dopad na cenu akcií, důvěru akcionářů, pracovní morálku zaměstnanců, atd. Výše nepřímých škod závisí na povaze podvodu. Nejvyšší nepřímo vyčíslitelné škody byly způsobeny porušením práv duševního vlastnictví (86 %), zkreslováním finančních informací (67 %) a majetkovou zpronevěrou (59 %). Z uvedených údajů je vidět, jak obrovskou zátěž představuje hospodářská kriminalita pro jednotlivé společnosti a jak zatěžují jejich ekonomiku.

Graf 3 - Průměrné náklady hospodářské kriminality

Zdroj: [15]

Pojistné podvody

Každým rokem vyšetřují pojišťovny stále více pokusů o pojistné podvody a také podávají více trestních oznámení. Přitom těchto podvodů se dopouštějí jak soukromé osoby tak i podnikatelé a zvláště nebezpečné jsou organizované skupiny. Tyto skupiny se pojistnými podvody dokonce žíví a nutno podotknout, že výnosy dosahují vysokých částek.

Většina tuzemských pojišťoven řeší strmý nárůst pojistných podvodů, který za rok 2008 činil až o padesát procent víc předchozím roce. V průběhu roku 2008 šetřily pojišťovny téměř 5 tisíc případů, u kterých panovalo důvodné podezření, že se jedná o pojistný podvod. Nejvíce pojistných podvodů se týká motorových vozidel. Podle České asociace pojišťoven bylo v roce 2008 provedeno 3,5 tisíce šetření díky nimž se pojišťovny ubránili vyplacení téměř 350 milionů korun. Ve spolupráci s Policií ČR se podařilo odhalit několik případů organizovaných skupin pachatelů specializujících se na tento druh pojistného podvodů. Zvýšeného počtu bylo také dosaženo v segmentu životního pojištění, kde lze pozorovat případy sebepoškozování v zájmu získat pro sebe či své blízké finanční prospěch. U některých případů je patrná spolupráce lékařů, které vyplňují příslušné doklady pro pojišťovnu. Stále častěji se také vyskytují podvody z pojištění denních dávek po dobu léčení. Klienti toto pojištění úmyslně uzavírají před plánovaným operačním zákrokem a poté ho vydávají za akutní a žádají náhradu.

Tabulka 2 - Pojistné podvody v ČR

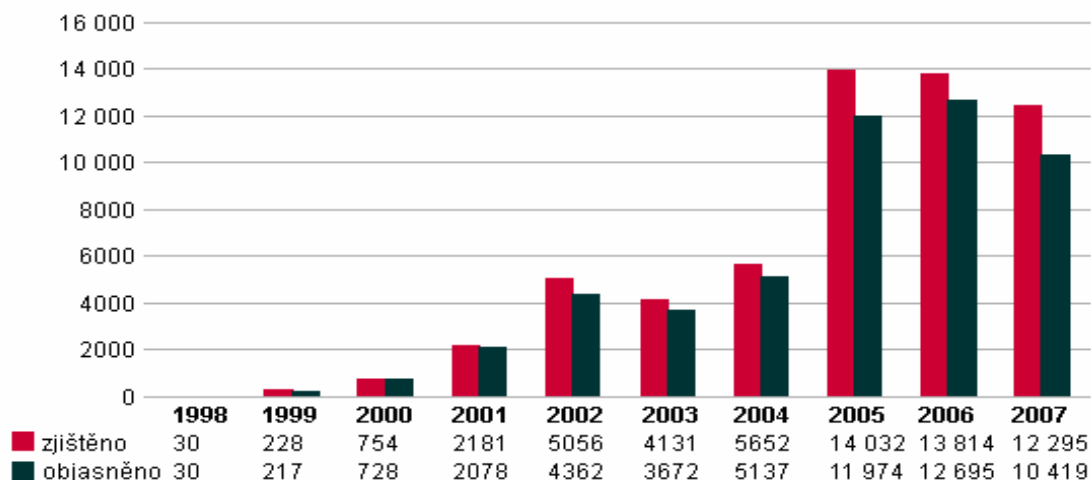
Všechny šetřené případy pojistných podvodů ve specifikovaných oborech pojištění			
Obor pojištění	Počet případů	Výše nárokovaných plnění (v tis. Kč)	Výše prokázané hodnoty (v tis. Kč)
Pojištění vozidel	3 510	513 155	347 484
Pojištění přepravy	11	39 063	1 875
Pojištění majetku a odpovědnosti	595	302 178	168 375
Pojištění osob	690	35 467	32 919
Celkem	4 806	889 863	550 653

Zdroj: [2]

Úvěrové podvody

Poměrně prudce se od roku 2005 zvýšily úvěrové podvody. Tento trend je stále na vzestupu a potýkají se s ním všechny firmy, které poskytují finanční krytí. Zatímco v roce 2004 bylo zjištěno 5652 případů úvěrového podvodu o rok později se tento počet skoro ztrojnásobil. Zjištěný fakt lze vysvětlit nárůstem počtu subjektů poskytující úvěry. Zvýšila se i dostupnost úvěrů, které jsou poskytovány prakticky na počkání, bez řádné a nezbytné prověrky o informacích uvedených v žádosti o úvěr. Pachatelé toho často využívají a vyplňují záměrně nepravdivé informace o výši svého příjmu, předkládají padělané doklady o zaměstnání, atd. Objasněnost úvěrových podvodů je poměrně vysoká a dosahuje až 85%. Je to dáno především charakterem trestné činnosti která je oznamována poškozenými právníckými osobami. Novým trendem je využívání „bílých koní“ při žádosti o leasing na nákup automobilu. Využívají se lidé v tíživé životní situaci a pokud se jim podaří úvěr získat a automobil koupit, okamžitě ho odevzdají organizátorům podvodu.

Úvěrové podvody jsou v módě

Graf 4- Úvěrové podvody v ČR

Zdroj: [19]

Korupce

Problém korupce je v České republice vnímán jako velice závažný problém. Z výzkumů vyplývá, že korupce je po nezaměstnanosti druhý nejzávažnější problém, který trápí občany České republiky. Za nejzávažnější je přitom pokládána politická korupce spojená se zneužíváním moci. V drtivé většině případů je korupce vnímána ve spojitosti s veřejným sektorem. V ekonomické oblasti se jedná zejména o přidělování licencí, povolení a výhradních práv a rozhodování o veřejných výdajích.

Každoroční zveřejňování **Indexu vnímání korupce (CPI)** má nutit vládu, aby přijímala potřebná opatření v boji s korupcí. Bohužel české vlády mnoho kroků na nápravu vzniklé situace neudělaly. Proto **Transparency International** navrhuje nulovou toleranci ke korupci jako účinný nástroj v boji s korupcí. Především je nutno vypracovat účinný zákon o střetu zájmů a podstatně zlepšit zákon o zadávání veřejných zakázek. Nezbytností je také větší vymahatelnost práva. V České republice sice existují některé protikorupční zákony, ale ty nejsou dostatečně účinné, aby zabránily nebo alespoň snížily stupeň korupce. O to horší situace nastává, když tyto zákony vědomě porušují ti, kteří je sami tvoří, tady politici. Prvořadou podmínkou je politická vůle bojovat s korupcí. Mnoho lidí je dokonce přesvědčeno, že politické strany by bez těchto špinavých peněz nemohly fungovat. Politické

strany jsou závislé na sponzorech financující jejich činnost. A už právě tady lze nalézt určité zárodky korupce plynoucí z potřeby naplnit stranické kasy. A možná proto existují velké problémy při zadávání veřejných zakázek. Podle TI stály neprůhledné státní zakázky daňové poplatníky jen v roce 2004 přes 32 mld. korun. Jak lze vidět, částka je to ohromná a souvisí s faktem, že veřejné zakázky jsou v České republice výnosné obchody, na kterých má zájem mnoho podnikatelských skupin a za ně jednající lobbisté. Trh se zakázkami v roce 2003 činil zhruba 450 mld. korun, což představuje něco málo přes 17 % HDP České republiky. To je dvojnásobek ,než jaký uvádí EU nebo OECD. [19]

Korupce ovšem existuje i v tzv. malé politice, tedy na radnicích, katastrálních a finančních úřadech, apod. Podle TI asi 70 % českých obcí a měst nedodrží zákon a ignoruje povinnost vypsát výběrové řízení u projektů nad 2 mil. korun. U malých obcí toto číslo vzroste až na alarmujících 85 %. Velice zajímavé číslo udávají společnosti, které uspěly při veřejných zakázkách zadávaných vládou. Společnosti uvedly, že tzv. korupční daň činí 2,9 až 3,6 % jejich roční příjmů.

Podle indexu CPI z roku 2008 se Česká republika umístila na 45. místě s hodnocením 5,2 (podle stupnice 0 - 10, kde 0 znamená vysokou míru korupce a 10 označuje zemi téměř bez korupce). Když bychom brali v úvahu pouze státy EU, umístili bychom se na nelichotivém 18. místě. Podle TI hlavní problém u nás stále leží v oblasti politické korupce, nekontrolovaného lobingu, nedostatečně nezávislé justice a až příliš podmaněné státní správy. TI komplementoval své zkoumání korupce do následujících pozitivních kroků a přetrvávající či dosud neřešené problémy v České republice.

Pozitivní kroky jsou :

- vznik celostátní protikorupční linky – 199,
- postupná profesionalizace a elektronizace na všech úrovních veřejné správy,
- protikorupční audity na ministerstvech – i když musí následovat další kroky,
- přijetí zákona o střetu zájmů,
- novely trestního zákona a trestního řádu, posílení možnosti zajistit propadnutí výnosů z korupce a zamezit praní špinavých peněz.

Přetrvávající a dosud neřešené problémy jsou:

- zákon o státní službě (služební zákon) – nutná podmínka výkonu moderní a sebevědomé správy a omezení politických tlaků na úředníky,

- pravidla pro legitimní lobbying,
- novela jednacího řádu PSP – omezení individuálních pozměňovacích návrhů poslanců,
- nakládání s majetkem obcí a krajů – řešením by bylo přijetí předložené „velké“ novely připravené ministerstvem vnitra,
- ochrana oznamovatelů korupčních praktik („whistleblowers protection“),
- arbitrážní řízení – jasná pravidla vlády pro uzavírání rozhodčích doložek a revize a zveřejnění všech stávajících,
- korupční praktiky ve vztahu farmaceutických firem a lékařů – nutno začít cíleně vyšetřovat,
- vyšetřování korupce „bílých límečků“ (politiků a vysokých úředníků) – je třeba posílit speciální policejní útvary a zavést speciální senáty na vrchních soudech.

Tabulka 3. Počet zjištěných a objasněných trestných činů související s korupcí v ČR

Rok	§ 158 zneužívání pravomoci veřejného činitele		§ 159 maření úkolu veřejného činitele	
	zjištěných	objasněných	zjištěných	objasněných
2000	367	360	18	18
2001	390	381	18	18
2002	376	269	33	31
2003	384	335	23	23
2004	248	205	18	18
2005	212	170	19	18
2006	248	198	21	19

Zdroj: [13]

4 Porovnání s ostatními zeměmi

Pro své porovnání hospodářské kriminality jsem si vybral různé země. Jednak to byli státy z Evropské unie a pak Spojené státy americké.

4.1 Slovensko

Slovensko bylo po rozdělení Československa, vystaveno stejně jako Česká republika novým výzvám při transformaci ekonomiky. Muselo vytvořit takový právní řád a specializované policejní orgány, aby Slovensko bylo schopno účelně čelit hospodářské kriminalitě. Podle statistik, které jsou k dispozici se Slovensko nepotýká s vážnějšími problémy v oblasti hospodářské kriminality. Hospodářská kriminalita postihla podle průzkumu 32 % společností. V komparaci s Českou republikou je uvedené číslo téměř poloviční. Na první pohled se může zdát, že hospodářská kriminalita je na Slovensku poměrně nízká, ale toto lze vysvětlit několika faktory. Jednak je to z důvodu nízké informovanosti o hrozbě a nebezpečí hospodářské kriminality a jednak v neúčinných opatřeních, které přijímají společnosti. Z tohoto důvodu se odhalí jen zlomek případů.

Nejběžnější formou hospodářské kriminality, která trápí Slovenskou republiku je majetková zpronevěra, postihující 23 % společností. Následuje korupce postihující 13 % společností. Jak lze vidět, zpronevěra je nejběžnější formou hospodářské kriminality jak ve světě, tak v zemích střední a východní Evropy. Nejde ale o žádné překvapení z důvodu lehké odhalitelnosti zpronevěry. I na Slovensku je velký problém korupce. Už mnoho roků o případech korupce informují slovenská média. Slovensko dokonce v Indexu vnímání korupce obsadilo 52. místo, což není zrovna lichotivé místo. Potvrzuje se tak skutečnost, že i slovenští občané a podnikatelé vnímají korupci velice citlivě.

Průměrné přímé zjištěné ztráty připadající na hospodářskou politiku činí pouze 127 tisíc USD. Ztráty udávající společnosti tak jsou podstatně menší než jaké jsou udávány celosvětově (2,4 mil. USD) a i než v České republice (1,7 mil.USD). Je to možné z důvodu, že firmy přiznávají velice malé množství rafinovaných podvodů, jako např. porušování práv v oblasti duševního vlastnictví nebo účetní podvody. [16]

4.2 Spojené státy americké

Ve spojených státech amerických se 53 % společností stalo obětí hospodářské kriminality v roce 2007. Hospodářská kriminalita tak podle přiznání společností dosahuje vysoké výše v

porovnání s celosvětovým průměrem (43%). Uvedená čísla ale neznamenají, že by se Spojené státy americké staly rájem pachatelů hospodářské kriminality. Daleko více uvedená čísla souvisejí s přísnými prvky kontrolující hospodářskou kriminalitu a s větší transparentností. Americké společnosti tak díky kontrolním mechanismům odhalí mnohem více případů. Opatření, které dělají americké společnosti jsou velice drahá. Investují značné prostředky na prevenci hospodářské kriminality. Při tomto objemu připadá průměrně na poškozenou společnost ztráta 2,8 mil. USD. Toto je číslo, které udávají samy společnosti. Možná zajímavější pohled na věc nám přinese údaj o výši škody, která připadá na šetřené a již odsouzené případy. V tomto případě připadá na americké společnosti 1,6 mil. USD. V porovnání s celosvětovým průměrem, který činí 0,6 mil. USD je škoda způsobená americkým společnostem téměř třikrát vyšší. To je jeden z důvodů, proč americké společnosti investují tak velké částky na ochranu. Uvedená částka není jistě náhodná a při pohledu na škody, které byly způsobené při kauzách typu Enron a finančníka Madoffa jsou opravdu obrovské.

V případě Enronu se jednalo o největší účetní skandál v historii USA. Enron páchal své účetní podvody v době, kdy bylo snadné machinace utajit. Jednalo se především o nadhodnocování výsledků, zkreslování účetních informací a machinace s majetkem firem a insider trading. Do podzimu 2001 Enron informoval o samých příznivých zprávách, ale od té doby postupně bublaly na povrch určité nejasnosti a problémy. V říjnu nechal vrchní revizor účtů utajit velké množství konfliktních údajů, aby zamaskoval chybné účetní výkazy. Zcela se ovšem nesrovnalosti zamaskovat nepodařilo. Americký burzovní dozor z tohoto důvodu začal vyšetřování. V lednu 2001 vedení Enronu nezbylo nic jiného než přiznat pravdu a oficiálně přiznat, že podnikové zisky byly od roku 1997 uměle nadhodnoceny o celých 600 milionů dolarů, což měla za následek pokles kurzů akcií na pouhých 61 centů. Enron nakonec skončil v konkurzu a jeho akcie byly počátkem roku 2002 vyloučeny z obchodování. Do celé kauzy byla zapletena i auditorská firma Artur Andersen, která kryla machinace v účetnictví Enronu. Dále se na skandálu podílely i některé významné banky. Americká komise pro cenné papíry udělila některým investičním bankám pokuty za krytí některých podezřelých transakcí. Jednalo se i o známou americkou investiční banku J.P. Morgan & Chase, která obdržela pokutu ve výši 135 mil. USD, nebo o Citygroup s pokutou v hodnotě 120 mil. USD. Banky také musely změnit některé postupy k podnikovým klientům. Dalším podobným případem který se stal v USA, byl podvod společnosti WorldCom. Jednalo se o telekomunikační společnost, která vykazovala v průběhu roku 2001 a začátkem roku následujícího místo ztráty zisk. Uvedla tím v omyl finanční investory a připravila je patrně asi o 3,9 miliardy dolarů.

Pokuta americké Komisi pro cenné papíry činila zhruba 500 miliónů dolarů. Přesto se podařilo společnost zachránit a podniká dál pod novým názvem MCI.

Další skandálním případem týkající se hospodářské kriminality je podvod Bernarda Madoffa. Ten se přiznal k největším podvodům v historii Wall Streetu. Investorům při něm zpronevěřil miliardy dolarů a veřejnost tím dohnal k požadavku na větší regulaci finančního sektoru. Škody způsobené Madoffem jsou skutečně obrovské. Celkem za dvacet let se podařilo vybrat schématem na principu "letadla" celkem 65 miliard dolarů. Přičemž jak přiznal hned od počátku věděl, že takovéto schéma je protizákonné. Princip byl zcela jednoduchý a slibované vysoké výnosy byly vypláceny z peněz nově příchozích a ne ze zisků. To samozřejmě muselo vést k nezadržitelnému krachu. Mezi jeho klienty patřily hedgeové fondy, banky, židovské charitní organizace, bohatí a malí investoři z celé Ameriky a Evropy včetně několika celebrit. V tomto případě kontrola amerického finančního trhu selhala a jak postupně prosakují informace, již od roku 1999 byla jistá obvinění předkládána Komisy pro cenné papíry, ale nikdy nebyla doporučena komisi k projednání. Tyto a další skandály přinesly velmi vážné důsledky a měly dopad nejen na americké kapitálové trhy, ale i na zbytek světa.

5 Boj s hospodářskou kriminalitou

5.1 Mezinárodní organizace bojující s hospodářskou kriminalitou

Existuje mnoho organizací bojujících s hospodářskou kriminalitou. Některé se zaměřují pouze na určitou část hospodářské kriminality a jiné bojují s hospodářskou kriminalitou jako s celkem.

5.1.1 Evropský úřad pro potírání podvodných jednání (OLAF)

Tento orgán zřídila Evropská komise v roce 1996. Základním cílem je boj proti podvodným jednáním, chránit finanční zájmy Evropské unie. OLAF vykonává veškeré pravomoci prošetření udělená Komisí legislativou společenství a dohodami se třetími zeměmi s ohledem na ochranu proti podvodům, korupci a jakýmkoliv jiným nelegálním aktivitám ovlivňující finanční zájmy Evropského společenství. Ve své podstatě není OLAF tajnou policií nebo policejní složkou. Jedná se spíše o právní nástroj pro administrativní vyšetřování v případech organizovaného zločinu a podvodů. OLAF má za úkol kontrolovat nakládání s rozpočtovými prostředky. Může požadovat informace, které jsou potřebné pro vyšetřování nebo přístup k bankovním účtům. Velká pozornost je věnována oborům do kterým plynou velké finanční prostředky. Největší prostředky plynou do oboru zemědělství, kam plyne zhruba 45 % rozpočtu Společenství. V tomto oboru je mnoho příležitostí pro podvod. Jde například o poskytování dotací neoprávněné osobě, uvádění fiktivního počtu hospodářských zvířat apod. Třicet procent prostředků rozpočtu plynoucích na strukturální činnost umožňuje korupci při veřejných zakázkách a výběrových řízeních. OLAF taktéž koordinuje celní zpravodajské akce, které bývají zpravidla zacílené na alkohol a cigarety.

Pro OLAF v současné době pracuje 400 agentů, kteří jsou povinni vzdát se všech svým funkcí a při výkonu práce mít na zřetel pouze zájmy Společenství. Nesmí přijímat jakékoliv nařízení a instrukce od jakékoliv vlády, orgánu, organizace nebo osoby nezávislé na instituci. Zaměstnanci OLAFU mají značné zkušenosti získané ve službách národního vyšetřování, policie a soudnictví. To jim napomáhá při boji s podvody, analýzami informací nebo podpůrných aktivit a rozvoje politik v oblasti proti podvodům.

5.1.2 EUROJUST

EUROJUST je jeden z orgánů Evropské unie, který byl založen v roce 2002. Hlavním cílem je podporovat a koordinovat spolupráci mezi vnitrostátními orgány v souvislosti s vyšetřováním a trestním stíháním, jež se týká dvou či více členských států. EUROJUST musí brát v potaz všechny žádosti příslušných orgánů členských států a jakékoli informace poskytnuté orgány, jež jsou k tomu oprávněny na základě ustanovení Smluv (Evropská soudní síť, Europol a úřadu OLAF).

5.1.3 Evropský policejní úřad (EUROPOL)

Europol byl založen v souladu s Maastrichtskou smlouvou dne 7.2. 1992 s cílem zabezpečit celoevropské zpravodajství v oblasti trestné činnosti. Nejprve vznikla protidrogová jednotka a postupně přibývaly další jednotky pokrývající další oblasti organizovaného zločinu. Organizace má sídlo v Haagu a k jeho zaměstnancům patří zástupci vnitrostátních orgánů pro posuzování práva (zástupci policie, celních úřadů apod.). Europol podporuje činnost členských států v oblasti:

- nezákonnému obchodu s drogami,
- nezákonným přistěhovaleckým sítím,
- terorismu,
- padělání peněz (padělání eura) a dalších platebních prostředků,
- obchodu s lidmi včetně dětské pornografie,
- nezákonnému obchodu s vozidly,
- praní peněz.

Další oblastí je boj proti finanční trestné činnosti a zločinům v kybernetické oblasti. Toto platí v případě, kdy se na trestné činnosti podílí organizovaná struktura a tato činnost postihuje jeden nebo více členských států.

5.1.4 FATF

V roce 1989 na summitu G7 v Paříži byla založena organizace Finance Action Task Force (FAFT²). Tato organizace byla založena k tomu, aby bojovala proti praní špinavých peněz a financování terorismu. Je to multidisciplinární orgán, který dává dohromady experty z právní, finanční a právo vynucující roviny z členských států. Sleduje pokrok v této oblasti u členských států a v jejich legislativě, vytváří zprávy o vývoji trendů v oblasti praní špinavých peněz a navrhuje techniky a protiopatření, která je mají omezit. Usiluje se o implementaci standardů FATF na globální bázi. [17]

Hlavními dokumenty vydanými FAFT v dubnu 1990 a úplně revidovanými v roce 1996 a 2003 jsou Čtyřicet doporučení proti praní špinavých peněz a Zvláštní doporučení proti financování terorismu. Původní doporučení vzniklo na základě boje proti osobám legalizující výnosy z drogové trestné činnosti. Následné přepracování bylo reakcí na měnící se techniky praní špinavých peněz. Předpokládá se, že oba dokumenty budou později implementovány do národních legislativ členských států a dalších závazných předpisů.

Čtyřicet doporučení požaduje například toto:

- Postavit praní špinavých peněz mimo zákon.
- Opatření ze strany finančních institucí a nefinančních společností.
- Oznamování podezřelých obchodů a dodržování vnitřních zásad.
- Regulační opatření a dohled.
- Institucionální a jiná opatření nutná jako součást systému boje proti praní špinavých peněz a financování terorismu.

FAFT těmito doporučeními vyzývá k boji proti praní špinavých peněz a financování terorismu. Také naléhá na členské státy, aby harmonizovaly jejich vnitrostátní mechanismy boje proti praní špinavých peněz a financování terorismu s doporučeními FAFT a jejich efektivní implementaci.

FAFT si je ovšem vědoma rozdílu mezi jednotlivými státy v právních a finančních systémech a proto představují Doporučení soubor zásad činnosti pro tuto oblast stanovených, které potom jednotlivé země provádějí podle jejich současné situace a ústavního rámce.

---

² Členy FAFT jsou Argentina, Austrálie, Belgie, Brazílie, Dánsko, Finsko, Francie, Hongkong, Irsko, Island, Itálie, Japonsko, JAR, Kanada, Lucembursko, Mexiko, Německo, Nizozemí, Norsko, Nový Zéland, Portugalsko, Rakousko, Rusko, Řecko, Singapur, Španělsko, Švédsko, Švýcarsko, Turecko, Velká Británie, USA, Evropská komise a Gulf Co-operation Council.

Po teroristických útocích 11. září 2001 přijalo FAFT osm zvláštních doporučení v oblasti boje proti financování terorismu. Poté bylo 22. října 2004 původních 8 doporučení rozšířeno na devět. Těmito opařeními se tak snaží bojovat proti teroristickým organizacím a financování teroristické činnosti. Spolu se Čtyřiceti doporučeními tvoří páteř mezinárodního boje proti praní peněz a financování terorismu, které uznávají i MMF a Světová banka.

Mimo tyto doporučení vydala FAFT v roce 2000 tzv. Černou listinu. Jedná se o seznam jurisdikcí, které nespolupracují s ostatními jurisdikcemi v mezinárodním úsilím proti praní špinavých peněz a později i financování terorismu. Hlavní problém je v neochotě nebo neschopnosti poskytovat informace o bankovních účtech a makléřských záznamech, o vlastnicích bank a shell společností a dalších důležitých informací, která jsou důležitá při boji praní peněz.

Efekt Černé listiny byl významný. Ačkoli tato listina sebou nenesé žádné sankce, jurisdikce umístěné na Černé listině se dostávají pod intenzivní finanční tlak. Transakce do nebo ze zemí umístěných na listině se automaticky považovaly za podezřelé a byly tak podrobeny regulačnímu zkoumání. To vedlo mnohé finanční instituce k rozhodnutí, že nebudou obchodovat s protějškem, který má své sídlo v jurisdikci umístěné na Černé listině. Z původních patnácti zemí, umístěných v roce 2000 se počet postupně redukoval a nyní nefigurují na listině žádná země.

5.1.5 Interpol

Interpol (International Criminal Police Organization) je největší policejní organizace na světě a jeho mezinárodní organizace pomáhají zabezpečit policejní spolupráci mezi smluvními státy organizace. Sdružuje 187 států, které jsou zapojeny do neustále spolupráce v boji se všemi druhy trestné činnosti. Pomáhá při pronásledování, vymáhání a zatýkání pachatelů trestných činů. Hlavním účelem je zajistit, aby veškeré informace byly okamžitě přístupné všem členským státům organizace Interpol. Pomáhá se tak zabránit některým subjektům či osobám dále páchat trestnou činnost. V případě hospodářské kriminality se tak zabrání legálnímu působení na celosvětovém trhu a zamezit případným dalším ztrátám. Finanční jednotka zřízená v Interpolu tak shromažďuje informace, které pak zpřístupňuje na své síti a umožňuje přístup jednotlivým orgánům v členských státech. Tato síť se nazývá ASF (Automated Search Facility) a jde o automatizovaný počítačový pátrací systém, díky němuž každý členský stát může získat informace z mezinárodních databází elektronickou formou ve velice krátkém

čase. Interpol se také snaží zkvalitnit spolupráci se soukromým sektorem, aby bylo zamezeno některým případům hospodářské kriminality.

5.2 Boj s hospodářskou kriminalitou v České republice

V rámci Policie České republiky funguje **Útvar odhalování korupce a finanční kriminality služby kriminální policie a vyšetřování** (dále jen "ÚOKFK"). Hlavním důvodem, proč byl ÚOKFK vytvořen, bylo vytvořit specializované, odborně zdatnou, maximálně flexibilní, mobilní a morálně silně odolnou policejní složku, která by byla zaměřena na boj s hospodářskou kriminalitou. Speciální útvary na odhalování hospodářské kriminality prošly dosti složitým vývojem. Výsledkem bylo několik vnitřních reorganizací útvaru odhalování korupce a finanční kriminality služby kriminální policie a vyšetřování. Následující tabulka uvádí jednotlivé reorganizace.

1.1.2002	Transformace služby pro odhalování korupce a závažné hospodářské trestné činnosti na útvar pro odhalování korupce a závažné hospodářské trestné činnosti služby kriminální policie a vyšetřování.
15.3.2003	Splynutí úřadu finanční kriminality a ochrany státu služby kriminální policie a vyšetřování s útvarem pro odhalování korupce a závažné hospodářské trestné činnosti kriminální policie a vyšetřování a vytvoření nového policejního orgánu pod názvem útvar odhalování korupce a finanční kriminality služby kriminální policie a vyšetřování.
1.7.2004	Rozdělení útvaru odhalování korupce a finanční kriminality služby kriminální policie a vyšetřování v souvislosti se vznikem útvaru odhalování nelegálních výnosů a daňové kriminální služby kriminální policie a vyšetřování, tzv. „finanční policie“.
1.5.2006	Reorganizace útvaru odhalování korupce a finanční kriminality služby kriminální policie a vyšetřování, jejímž cílem mělo být zefektivnění a zkvalitnění dosavadní činnosti útvaru.
1.1.2007	Sloučení útvaru odhalování korupce a finanční kriminality služby kriminální policie a vyšetřování s částí útvaru odhalování nelegálních výnosů a daňové kriminality služby kriminální policie a vyšetřování.

Bohužel současná situace speciálních útvarů zabývajících se hospodářskou kriminalitou není zdaleka dobrá. Policejní útvary jsou na tom personálně dost špatně, některé dokonce přestávají fungovat. Negativně se projevují zejména personální změny, nedokončená a prakticky permanentně probíhající změna v organizaci a struktuře policejních složek.

5.2.1 Podměty k vyšetřování hospodářské kriminality

V praxi je zcela běžné, že hospodářské trestní činy jsou páčány skrytě a z tohoto důvodu zůstávají dlouhou dobu neodhaleny. Právě z toho důvodu je typickým rysem hospodářské politiky vysoká latence. Hospodářská kriminalita se na rozdíl od obecné kriminality často neprojevuje bezprostředními následky. Všechny tyto skutečnosti mají vliv na charakter podmětů k vyšetřování. Ty pak můžeme rozdělit do následujících skupin:

Podněty právnických osob/firem

V tomto případě podávají podněty poškozené subjekty a mají různou vypovídací hodnotu. V mnoha případech je oznámení o spáchání trestného činu jen určitou zástěrkou, aby se jimi orgány činné v trestním řízení byly nuceny zabývat a mají za úkol poukázat na jiné záležitosti související s fungováním podniku. V případě, že jim je oznámení o podezření ze spáchání trestného činu doručeno, jsou ze zákona povinni takové oznámení prošetřit a postupovat podle zásady oficiality a legality. Orgány činné v trestním řízení jsou tedy často zneužívány k tomu, aby oznamovatelé získali informace, které mohou využít pro rozhodnutí o svém dalším postupu, například při podání svých soukromých žalob. V mnoha případech by se k těmto informacím ani nemohli dostat.

Podněty fyzických osob

Tyto podněty se vyskytují velmi zřídka a pokud se již vyskytnou, tak jsou formulovány často obecně, nekonkrétně a zmatečně. Ve většině případů se jedná o anonymní hlášení a ohlašovatel v nich mnohdy reaguje na různé informace, které byly uveřejněny ve sdělovacích prostředcích. Jen málo podnětů splňuje náležitosti trestního oznámení. Extrémní případy oznámení končí předložením pouhého výstřížku z novin. Samozřejmě i v těchto případech vést šetření s ohledem na zásadu legality a oficiality. Bohužel takové případy nadbytečně zatěžují orgány činné v trestním řízení a chybí prostředky na další a jistě mnohdy důležitější případy.

Podněty kontrolních orgánů

Jedná se o podněty, které oznámí specializované orgány. Jedná se o orgány vykonávající kontrolu v oblasti veřejné správy, tak i v oblasti hospodaření soukromých subjektů. Jedná s především o tyto orgány:

- **finanční dohled České národní banky** – oznámení ČNB jsou mnohdy velmi obecná a stručná a to i přesto že se jedná o specializovaný kontrolní orgán zodpovědný za dohled nad finančním trhem v České republice. Cílem finančního dohledu není nahrazovat funkci policie a dalších orgánů činných v trestním řízení. Jde spíše o kontrolu nad dodržováním stanovených pravidel. ČNB tedy provádí dohled nad bankovním sektorem, kapitálovým trhem, pojišťovnictvím a penzijním připojištěním, družstevními záložnami, devizový dohled a dohled nad institucemi elektronických peněz. Stanovuje pravidla, která chrání stabilitu bankovního sektoru, kapitálového trhu, pojišťovnictví a penzijního připojištění. Systematicky reguluje, kontroluje, vyhodnocuje a popřípadě postihuje nedodržování stanovených pravidel. V případě že ČNB odhalí některé nejasnosti, které napovídají o spáchání trestného činu, musí podat podnět k prošetření záležitosti. Po doručení podnětu je ze strany ČNB většinou odmítnuta další součinnost při objasňování případu,
- **Česká obchodní inspekce** – je orgánem státní správy, který dává podněty k vyšetřování v případech poškozování spotřebitele a v případech porušování průmyslových a autorských práv,
- **Finanční analytický útvar MF ČR**- zahájil svou činnost 1. července 1996. Je součástí Ministerstva financí, ale zákon udává povinnost, aby byl FAÚ od tohoto ministerstva oddělen. Je to finanční zpravodajská jednotka administrativního typu, jejíž náplní práce je přijímat a analyzovat oznámení o podezřelých obchodech od finančních institucí a dalších povinných orgánů. Pokud shledá nějaké podezření o spáchání trestného činu je povinen podat orgánům činných v trestním řízení oznámení. Jedním z hlavních úkolů tohoto útvaru, bylo harmonizovat české právo v oblasti boje proti legalizaci výnosů z trestné činnosti s legislativou EU. Jsou určeny subjekty, které jsou povinny tomuto útvaru hlásit veškeré podezřelé transakce (jedná se např.o banky, obchodníka a organizátora trhu s cennými papíry, auditora, advokáta či daňového poradce). V případě podezření ze spáchání trestného činu vypracovává

analytické oddělení FAÚ trestní oznámení a předává je orgánům činným v trestním řízení,

- **Celní úřady-** jejichž podněty souvisejí s dovozem a vývozem zboží. V rámci celní správy došlo k vytvoření specializovaných útvarů kontroly, auditů, následné kontroly. Příslušníci jsou pečlivě vyškoleni v oblasti účetnictví, auditorské činnosti a v dalších oborech, aby byli příslušníci celní správy schopni odhalovat běžné, ale i sofistikované podvody, jejichž stopy lze nalézt v různých účetních zápisech a v dalších doložkách. Celní úřady také vykonávají svoji působnost v oblasti silniční daně, spotřebních daní, dani z přidané hodnoty a pak také v oblasti ochrany spotřebitele, práv průmyslového a duševního vlastnictví a ochrany životního vlastnictví. Pověřené celní úřady mají v řízení o trestných činech spáchaných porušením celních předpisů postavení policejního orgánu,
- **Nejvyšší kontrolní úřad-** a jeho činnost je upravena zákonem č. 166/1993 Sb. Úřad má za úkol především vykonávat kontrolu hospodaření se státním majetkem a finančními prostředky, které jsou vybírány na základě zákona. Dále provádí kontrolu státního závěrečného účtu a státního rozpočtu České republiky, hospodaření s prostředky poskytnutými České republice, vydávání a umožňování státních zakázek, a především zadávání státních zakázek. Podněty pro činnost kontrolního úřadu vycházejí z vlastní kontrolní činnosti, dále od poslanecké sněmovny, Senátu a vlády. Podněty na kontrolu, které přicházejí od orgánů činných v trestním řízení, nejsou možné. O provedené kontrole vypracovává Nejvyšší kontrolní úřad kontrolní protokol, který obsahuje popis zjištěných skutečností s uvedením nedostatků, které byly shledány a popřípadě jsou uvedeny další právní předpisy, které byly porušeny. Nejvyšší kontrolní úřad tedy ve svém hlášení nemá konkrétní osoby, které jsou odpovědné za porušení právních předpisů a zjištěné nedostatky. Úřad je povinen zveřejňovat ve Věstníku NKÚ kontrolní závěrky, které byly učiněny. Přičemž tento věstník může být zdrojem informací pro následné vyhledávání a objasňování závažné hospodářské kriminality pro specializované policejní orgány.

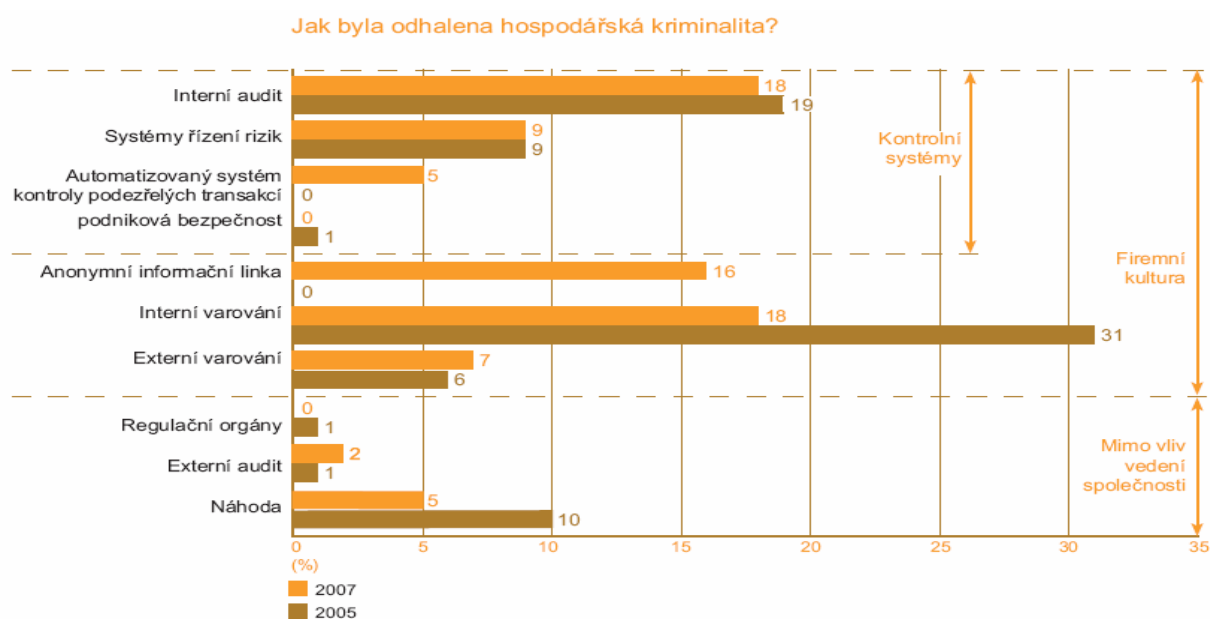
Audit

Pro některé ekonomické subjekty je ze zákona povinností provádět audit. Audit je systematické a nezávislé zkoumání, které má vyjádřit názor nezávislé, kvalifikované osoby na věrohodnost účetních výkazů zveřejněných vedením účetní jednotky. Auditor zkoumá zda

údaje uvedené v účetních výkazech jsou pravdivé a věrně zobrazují stav majetku a závazků. Audit lze rozdělit na externí a interní. Externí je prováděn kvalifikovanými a hlavně nezávislými subjekty, které musí být k výkonu auditu akreditovány Komorou auditorů. Tradiční oblastí auditu je zejména účetnictví, oblasti jakosti, ekologické chování organizace, bezpečnost práce, apod. Naproti tomu interní audit je součástí vnitřního kontrolního systému organizace. Je prováděn vlastními pracovníky, kteří jsou v tomto vyškoleni. Účelem interního auditu je poskytnout managementu informace o podniku. Interní audit musí být také nezávislý na všech činnostech organizace. Nezávislost interního auditu je stav, který internímu auditorovi umožní bez působení vnitřních a vnějších vlivů vyjádření nestranného a objektivního názoru. Interní audit má při odhalování hospodářské kriminality velký význam, protože je tak odhaleno velké množství problémů. V porovnání s externím auditem má z hlediska odhalení hospodářské kriminality větší efekt, protože ve většině případů interní audit předchází externímu a na případné problémy přijde interní audit podstatně dříve než externí audit.

Výsledky operativně pátrací činnosti

Pracovníci Služby kriminální policie a vyšetřování při různých šetřeních přicházejí na různé signály a příznaky, které naznačují podezřelé a pochybné hospodářské a finanční aktivity a operace. Pramenem takovýchto informací může být údaje z policejních evidencí, z katastru nemovitostí apod.

Graf 5- Odhalení hospodářské kriminality v ČR

Zdroj: [15]

5.2.2 Vyšetřování hospodářské kriminality

Hospodářské trestné činy jsou velmi různorodé a dynamické a vyznačují se zejména značnou variabilitou při páchání trestné činnosti. To samozřejmě klade důraz hlavně na adekvátní přístup při odhalování a vyšetřování. Nelze spoléhat pouze na univerzální a obecné způsoby a metody vyšetřování, ale je potřeba ke každému případu vytvářet nové postupy a metody odpovídající dané problematice a danému druhu kriminality. V následujícím textu se budeme zabývat problémem vyšetřování hospodářské kriminality a s tím spojené metodiky odhalování.

5.2.2.1 Stopy a důkazní prostředky v hospodářské kriminalitě

Jak již bylo řečeno výše, hospodářská kriminalita je jev značně variabilní. Tomu odpovídá i výčet stop, se kterými se v rámci hospodářské kriminality lze setkat:

- listinné důkazy – jsou takové, které nějakým způsobem souvisí s činností a fungováním společnosti jako jsou např. účetní výkazy, výpisy z obchodního rejstříku, její stanovy či statuty, organizační řád, registrace k dani, daňová přiznání, zápisy z jednání statutárních orgánů, výpis z rejstříku ochranných známek, výpisy z bankovních účtů či listů vlastnictví, plné moci, smlouvy o převodu vlastnictví, nájemní smlouvy, objednávky, příjmové a výdajové doklady, dodací listy, faktury, obchodní korespondence, roční uzávěrky, podnikatelské záměry, výsledky auditů atd. Jak lze vidět výčet listinných důkazů je značný a pro vyšetřovatele znamenají hlavní oblast zájmu,
- nosiče informací – jsou to především CD ROM, flash disky, mobilní telefony, elektronické diáře, diskety.
- věcné důkazy – předměty, kterými nebo na kterých byl trestný čin spáchán, jiné předměty, které prokazují nebo vyvracují dokazovanou skutečnost a mohou být prostředkem k odhalení a zjištění trestného činu a jeho pachatele. Jsou to např. padělatelské náčiní nebo finanční hotovost.

U listinných důkazů i nosičů informací je velice důležité, aby ve vztahu k těmto důkazům nedošlo k jejich padělení, pozměnění, poškození, zničení či manipulaci s nimi. Pokud takový případ nastane je nutné pro další postup zajistit jiné věcné důkazy, jako např. padělatelské náčiní.

Stopy ve vědomí lidí

Tyto stopy jsou relevantní v případě že se jedná o stopy osob, které:

- naplánovaly, organizovaly a následně provedly nelegální obchod či finanční transakci či jiná protiprávní jednání,
- podílely se na zničení důkazů nebo zatajení informací o podezřelých finančních, obchodních a jiných aktivitách,
- prozradily důvěrné informace zneužité jinou osobou k páčání trestné činnosti,
- poskytly konzultace a rady k problémům při spáchání trestného činu,
- byly přítomni na poradách a obchodních jednáních souvisejících s páchanou trestnou činností,
- zjistily podezřelé nebo nelegální informace či jiné aktivity mající vazbu na trestnou činnost,
- byly poškozeni trestným činem.

Zvláště v případech hospodářské kriminality si svědci ani neuvědomují, že se stali svědky trestného činu, nebo jeho přípravy či pokusu. Myslí si, že vše co proběhlo, bylo v souladu se zákonem a bezproblémové. Souvisí to jistě s komplikovaností a odborností hospodářské kriminality, kdy laická veřejnost není schopna pochopit některé metody používané při hospodářské kriminalitě.

Jak lze vidět stopy mají různý charakter. Pro hospodářskou politiku jsou typické zejména velké množství materiálních stop. Jedná se především o listinné důkazy. V mnoha případech není problém najít a shromáždit požadované stopy. Hlavní problém poté spočívá v následném vyhodnocení a zpracování. To klade větší požadavky na odbornost a pečlivost pracovníků, kteří s těmito důkazy pracují. Především u různých účetních dokladů, výpisů z různých evidencí či zápisů z jednání valné hromady je nutná v mnoha případech doslova mravenčí práce, aby bylo zjištěno porušení zákonů.

5.2.2.2 Počáteční pátrací a vyšetřovací úkony

K největším rozdílům mezi obecnou a hospodářskou kriminalitou patří zejména ta skutečnost, že ve většině případů obecné kriminality je od počátku zřejmé o co jde a lze tomu taky

přizpůsobit další postup vyšetřování. Také u obecné kriminality bez ohledu na to jestli se jedná o násilné, majetkové či jiné delikty se setkáváme s věcmi a případy na které jsou vypracovány policejní a soudní praxí ověřené algoritmy. U hospodářské kriminality pak platí, že s rozvojem ekonomiky a ekonomických procesů vznikají nové formy, nové způsoby páchaní trestné činnosti. Na tu pak policejní orgány nemohou použít zavedenou a ověřenou praxi, ale musejí přijít s novými postupy, aby byly schopny účinně bojovat s hospodářskou politikou.

V každém případě nelze uvést nějaké universální doporučení na vyšetřování hospodářské kriminality. V některých případech se bude provádět prošetřování podnětů a stop a někdy se hned přikročí k obvinění konkrétních fyzických osob.

Ve většině případů je pravidlem tak zvané **rozpracování věci**. Někdy se to také nazývá skryté vyšetřování. Jeho hlavním účelem je získat co nejvíce relevantních informací o případu. Zkoumá se především zda skutečnosti nasvědčují tomu, že byl spáchán trestný čin a shromažďují se informace o podezřelých subjektech ať už jde o konkrétní fyzické a právnické osoby. Tyto informace se pak získávají operativně pátrací činností, vyžádáním nutných vysvětlení od fyzických osob, ale pro získání informací se využívají i policejní evidence, revize hospodaření nebo vyhodnocení informací z denního tisku.

Počáteční úkony jsou směřovány na slabý článek řetězce. Je to například zajištění skladu s pašovaným zbožím nebo originálních důležitých písemností. Je velice důležité, aby pachatel nebyl rychlejší než vyšetřovatelé a nepřesunul nebo nezlikvidoval možné důkazy.

Při vyšetřování rozsáhlejších případů je využívám **frontální postup**. Ten je založen na maximálním nasazení dostupných prostředků na určitý případ. Jde o to, aby rozhodující počáteční úkony byly provedeny v co nejkratší době. Úkony jsou mnohdy prováděny na několika místech. Využije se tak moment překvapení a zabrání se případnému zničení potřebných důkazů nebo útěku pachatelů a minimalizuje se možnost vyrazení vyšetřování. Frontální postup vyžaduje velmi dobrou spolupráci zainteresovaných subjektů jako jsou např. policejní útvary, celní správa, apod.

Při zkoumání získaných informací se vyšetřovatelé zaměřují především na :

- ověření skutkových okolností souvisejících s trestným činem,
- zjištění osob, které jsou oprávněné jednat za firmu,
- zjištění vazeb těchto osob na další firmy či osoby,

- zjištění majetkoprávních poměrů podezřelých osob a jejich nejbližších příbuzných,
- zjištění objektů využívající podezřelé společnosti,
- zjištění způsobu vedení účetnictví (klasicky, elektronicky, daňový poradce)
- zjištění, jakým způsobem firma využívá výpočetní techniku, kde se nalézá server,
- zjištění finančních toků mezi firmami a mezi jednotlivými podezřelými osobami.

Při použití jakýchkoliv prostředků je nutné vždy postupovat podle zákona, aby byly důkazy právně relevantní a validní a bylo je pak možné použít jako důkazní prostředky v trestním řízení.

Typickým příkladem počátečních úkonů jsou tzv. zajišťovací úkony, jako například:

- prohlídka domovních či jiných prostor,
- vydání a odnětí věcí,
- zajištění peněžních prostředků na účty u bank,
- zajištění zaknihovaných cenných papírů,
- otevření a zadržení zásilek,
- různé znalecké expertízy.

Jde o vyšetřovací úkony, kterými se zajišťují potřebné materiální stopy a využíváme informací získaných při fázi rozpracování.

Při zajišťování a vyhledávání stop související s výpočetní technikou je nutné přizvat odborníka, buď soudního znalce nebo specialistu z expertního útvaru Policie ČR.

5.2.2.3 Vyšetřovací verze a plánování vyšetřování

Bez plánování vyšetřování se jen těžko lze obejít, vzhledem k složitosti a rozsáhlosti hospodářských trestných věcí. Jde o velmi důležitou činnost a to jak ve stádiu prověřování, tak i ve stádiu zahájení trestního stíhání konkrétní osoby. Plány jsou nutné zejména k lepší přehlednosti a umožňují dobře koordinovat jednotlivé vyšetřovací kroky.

Jak již bylo dříve zmíněno, většina podnětů má charakter poznatku na jejímž základě většinou nelze ihned rozhodnout o konkrétní vinně fyzické osoby. Vyšetřovací orgány tedy musí shromážděné informace vyhodnocovat a následně toto vyhodnocení převést na určité **vyšetřovací verze**. To jsou domněnky, které následně vyšetřovatelé prověřují. Poté jsou

jednotlivé vyšetřovací verze buď potvrzeny nebo vyškrtuty jako nepravdivé. Vyšetřovatelé mohou mít hned několik vyšetřovacích verzí, přičemž množství záleží na komplikovanosti případu. Čím více je vyšetřovacích verzí, tím více práce a času stráví vyšetřovatelé na prověření jednotlivých verzí.

5.2.2.4 Výsledky obviněných a svědků

Charakteristickým rysem hospodářské politiky je skutečnost, že ve většině případech jsou pachatelé lidé bez kriminální minulosti. Jsou to lidé obvykle s vyšším vzděláním a často s řídicími a rozhodovacími pravomocemi a jsou schopni se účinně hájit a také mají dostatek finančních prostředků, aby je mohli hájit nejlepší advokáti a experti. Proto se také hovoří o kriminalitě bílých límečků. V mnoha případech se odvolávají na podnikatelské riziko, předstírají různé falešné skutečnosti, apod.

Z tohoto důvodu je velmi důležité se na tyto osoby velmi pečlivě připravit, aby se neudělala při výslechu nějaká chyba. Je potřeba připravit správné otázky, na které chce znát vyšetřovatel odpověď a předkládat jednotlivé důkazy ve správném pořadí, aby nedošlo k tzv. odkrytí karet dříve, než je nutné. U složitějších případů se výslechu zúčastňují také soudní znalci či experti z různých oblastí, např. počítačová experti.

Samozřejmě i výsledky svědků nejsou lehká záležitost. Výpovědi svědků jsou často nepravdivé či neúplné. Jednak to pramení z určité obavy ze msty ze strany pachatele nebo jeho společníků. Také u svědků mající zaměstnanecký vztah k pachateli je možný určitý strach z následného propuštění ze zaměstnaneckého vztahu. Dalším faktorem může být malá citlivost k hospodářské kriminalitě, jako ke kriminalitě, která se vlastně občanů netýká. Vzhledem ke komplikovanosti jednotlivých případů mnozí svědci nechápou jednotlivé otázky. V těchto případech je nutné pokládat zcela jasné otázky.

5.2.2.5 Další úkony vyšetřování hospodářské kriminality

Velký význam v případech hospodářské kriminality má **znalecké dokazování**. Znalecké posudky jsou jedním z nejdůležitějších důkazních prostředků. Znalecké důkazy v oblasti hospodářské kriminality jsou zaměřeny především na:

- pravost různých dokumentů a listin v nejrůznější podobě,
- obsah elektronických nosičů (disket, pevné disky, flash disky, elektronické diáře, paměťové karty, SIM karty, atd.)

- správnost a vedení účetních dokladů,
- různé finanční a bankovní operace a jejich průběh.

Výběr znalce je velice důležitý pro konečný úspěch dokazování. Dnes již existují také specializované firmy nabízející znalecké posudky. Při následném zpracování znaleckého posudku je důležitá komunikace mezi vyšetřovatelem a znalcem, aby znalecký posudek byl zaměřen na otázky, které je potřeba zodpovědět. Při zpracování znaleckého posudku je důležité respektovat zásadu nevyjadřování se k právním otázkám, ani je nějak hodnotit.

V praxi je také obvyklé, že obviněný či jeho zástupce si nechávají vypracovat své vlastní znalecké posudky. Pokud posudek je vytvořen a obsahuje všechny náležitosti, které ukládá zákon, musí s ním být nakládáno jako s každým jiným důkazním prostředkem. Pokud se jednotlivé znalecké posudky od sebe liší, je nutné přizvat znalce a vyslechnout je nebo doplnit znalecký posudek. Pokud ani to by neodstranilo nesrovnalosti, lze situaci řešit tzv. super posudkem. Ten je vytvořen znaleckým ústavem zapsaným v seznamu znaleckých ústavů, vedeného Ministerstvem spravedlnosti ČR.

5.2.3 Možné návrhy na boj s hospodářskou kriminalitou

S hospodářskou kriminalitou se snaží bojovat každý stát na světě. Ovšem nelze o žádném z nich říci, že je ve svém snažení úspěšný. Každý stát má ve svém repertoáru opatření některé zvláštnosti odpovídající místním podmínkám.

V České republice se vede stálá diskuse k otázce policejní provokace, tj. Agentu provokatéra. Toho můžeme definovat jako záměrné, aktivní podněcování nebo navádění či jiné iniciování spáchání trestné činnosti druhé osoby, která by jinak protiprávně nejednala.

Při pohledu na tuto problematiku se střetávají dva pohledy na tento problém. Jednak je to zájem společnosti na postihování pachatelů závažné trestné činnosti a na druhé straně stojí zájem o respektování právní normy nejvyšší právní síly, kterou je Ústava a Listina základních práv a svobod a nadnárodní normy, jako je Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod. Tyto dva pohledy jsou naprosto rozdílné a jen těžko stoupenci některých z pohledů, hledají společnou řeč. Objevují se názory, že ochrana společnosti před závažnou trestnou činností stojí nad ochranou osobní svobody. Podle mého názoru by byla společnost ochotná vzdát se v nezbytné míře práv a svobod ve prospěch její ochrany před trestnou činností, ale bojí se možného zneužití ze strany státu nebo některých jejích složek.

České trestní právo ani jiné právní normy a stejně tak právní normy ostatních států přímo neupravují právní rámec policejní provokace. Podrobně však řeší pravomoc orgánů činných v trestním řízení, tedy i policejních orgánů. Zastánci policejní provokace argumentují, že ta je zaměřena na osoby mající sklon k páčání trestné činnosti a zejména pak sklon ke korupci. Jenže právní řád České republiky nerozlišuje mezi osobami se sklonem k trestné činnosti a osobami, které takový sklon nemají. Tímto postojem je porušován další princip trestního práva, a tím je presumpce neviny. Nelze označit určitou skupinu lidí, jako mající sklon k trestné činnosti. Z tohoto důvodu je nemožné tzv. testování osob se sklony k páčání trestné činnosti a na základě výsledku žádat případný trestný postih.

Základní otázka, která je v diskusích pokládána, zní, zda je možné pachatele stíhat a odsoudit za trestný čin, který byl vyprovokován policií. Evropský soud pro lidská práva přistupuje k policejní provokaci negativně a tvrdí, že v žádném případě nemůže dojít ke spáchání trestného činu v případě, že byl vyvolán zásahem policistů. Tento zásah by zbavil obviněného práva na spravedlivý proces. Podobně se k této problematice vyjádřil Ústavní soud České republiky, který jednoznačně odmítl přípustnost policejní provokace. Policie tedy v případě, že využije policejní provokaci, může být obviněna z podezření ze spáchání trestného činu zneužití pravomoci veřejného činitele.

Je nutné také rozlišovat mezi agentem provokatérem a agentem kontrolorem. Agent kontrolor má za úkol tajně sledovat činnost zločinecké organizace a aktivně působí v organizaci způsobem jaký mu dovoluje zákon, tak aby zachoval svou skrytou identitu. I v tomto případě se klade otázka, kde je hranice pro zákonnou činnost agenta kontrolora. Pro posouzení vlivu agenta kontrolora na spáchání trestného činu se zkoumá, zda by se pachatel dopustil trestného činu i bez toho, že by byl policií vyprovokován. Otázka svobodné vůle pachatele je rozhodujícím faktorem při posuzování jednotlivých případů užití agenta kontrolora. Rozhodující otázky pro posouzení odpovědnosti jsou:

- zda na počátku jednání existoval zřetelný úmysl pachatele spáchat trestný čin, nebo zda o něm začal uvažovat, až v důsledku policejní provokace,
- zda pachatel tak činil ze své vlastní vůle, nebo zda tak konal z podnětu policie,
- zda konkrétní trestný čin by spáchal i bez podnětu policie,
- zda by pachatel mohl realizovat trestný čin i bez faktického přispění policie, pouhý úmysl nelze postihnout.

Uvedené otázky mají svůj smysl při dokazování trestného činu. Je nutné shromáždit důkazy o aktivitách ve všech fázích procesu trestné činnosti. Z předrealizační fáze je nutné shromáždit informace, že pachatel měl úmysl trestný čin spáchat a na to se také připravoval. V realizační fázi jsou shromažďovány důkazy, týkající se všech znaků skutkové podstaty trestného činu.

Z výše uvedeného je vidět, že problematika policejní provokace je značně složitá a střetávají se zde jak pohledy právní, tak i morální. Jak se bude problém agenta provokatéra vyvíjet, ukáže až čas. V tuto chvíli nelze dopředu odhadovat budoucí vývoj. Každopádně již dnes je jasné, že policejní provokace je jedním z účinných nástrojů v boji s hospodářskou kriminalitou a může v budoucnu pomoci při řešení nepříliš dobré situace.

Dalším široce diskutovaným tématem je tzv. **korunní svědek**. Jde o pachatele trestného činu, který disponuje informacemi tak závažného charakteru, že mohou zásadním způsobem ovlivnit výsledek odhalování a vyšetřování závažné trestné činnosti. Na oplátku za tyto informace požaduje určitou míru benevolence při posuzování jeho spáchaného trestního jednání. Institut korunního svědka podporuje i Evropská unie ve své Rezoluci Rady EU č. 49700111 z roku 1996. Tato rezoluce nabádá všechny členské státy k přijetí vhodných opatření k ochraně osob spolupracujících s orgány činných v trestním řízení.

V České republice se stále vedou diskuse o institutu korunního svědka. Podle návrhu novely trestního zákona a trestního řádu by mohl korunní svědek spolupracovat s policií za splnění určitých podmínek. Jednou z nich je podmínka, že se korunní svědek ke svému činu přizná a odevzdá veškerý majetek, který kriminální činností získal. Dále nesmí být obviněn z vraždy, zabití nebo těžké újmy na zdraví a nesmí spáchat závažnější zločin, než pomáhá odhalit. Zároveň nemůže spolupracovat na odhalení kriminálního činu, který sám organizoval.

Institut korunního svědka by měl motivovat členy organizovaných skupin, aby spolupracovali s policií a žalobci. Opatření má za cíl usvědčení řídicích osob organizovaných skupin, proti kterým se jen velmi těžko shánějí důkazy a svou roli hraje i strach případných svědků z osobní likvidace.

Je otázkou do jaké míry je institut korunního svědka efektivní nástroj. Navrhovaná úprava, tak jak je navržena, je velmi komplikovaná a v podstatě vyžaduje, aby korunní svědek podal kompletní a vyčerpávající svědectví o závažné trestné činnosti. Podstata je tedy založena na výjimečné hodnotě výpovědi. Otázkou zůstává, zda by se podobného výsledku nedosáhlo

i jinou cestou např. policejním agentem. Ovšem tato cesta mnohdy znamená ohrožení na životě příslušníka policie, tak i mnohem vyšší časovou náročnost.

Lze konstatovat, že zavedení korunního svědka by přispělo k lepšímu vyšetřování závažné trestné činnosti, včetně závažné hospodářské trestné činnosti.

Výše uvedené návrhy se týkají policie a dalších složek činných v trestním řízení. Ovšem mnohem účelnější je zabránit kriminalitě hned v zárodku a vytvořit účinné preventivní opatření. To se týká hlavně finančních institucí a dalších společností. V boji proti hospodářské kriminalitě se musí vytvořit takové preventivní opatření zabraňující protiprávnímu jednání a musí se brát v úvahu i tzv. lidský činitel. Jedním z nejdůležitějším zjištění při zkoumání hospodářské kriminality je, že většinu hospodářské kriminality v podnicích spáchali vlastní zaměstnanci dané organizace. Žádná metoda nezabrání páčání trestné činnosti, ale vhodnou kombinací preventivních a kontrolních opatření je lze podstatně snížit. Uvedeme si několik metod napomáhajících v boji s hospodářskou kriminalitou.

Podniková kultura

Podniková kultura má za úkol vytvořit takové prostředí, kde se podvodům nedaří. Kodex jednání, který je znám všech zaměstnancům a je prosazován v praxi, by měl obsahovat zásady při přijímání darů, střet zájmů, apod. Obsahovat by měl i případné tresty za porušení těchto zásad.

Školení proti podvodům

Školením se zvětšuje podvědomí pracovníků o hospodářské kriminalitě a pomáhá zabraňovat a odhalovat jednotlivé případy pochybení. Školení tohoto typu je zvláště významné pro členy vyššího vedení, protože jsou to právě oni, co mají na starosti řízení rizika.

Přímé oznamování podvodů

Přímé oznamování podvodů mají na starosti zaměstnanci, kteří odhalili nějaký druh podvodů. Při použití této metody je důležité, aby byla chráněna totožnost zaměstnavatele, který je ochoten nahlásit událost. Tuto metodu je občas velmi těžké zavést, neboť to lze někdy považovat za projev nedostatku loajality vůči spolupracovníkům.

Horká linka oznamování hospodářské kriminality

Horká linka je jakousi alternativou přímého oznamování hospodářské kriminality. Základním kamenem je anonymita, díky které se mohou pracovníci zbavit neochoty nebo strachu ohlásit případ hospodářské kriminality. I v tomto případě je důležité zachovat anonymitu

oznamujících pracovníků. Z tohoto důvodu si řada firem na tuto činnost najímá externí firmy, protože potom se pracovníkům zda mnohem bezpečnější oznamovat různé prohřešky cizím lidem.

Prověřování bezúhonnosti pracovníků

Vzhledem k tomu, že většinu podvodů spáchají vlastní pracovníci společnosti, je nesmírně důležité správně rozhodnout koho přijmou do zaměstnání nebo koho povýší na funkci, která vyžaduje vysoký stupeň důvěry či finanční odpovědnosti. Při přijímání zaměstnanců se společnost zaměřuje na uchazečovu poctivost, bezúhonnost, charakter, atd.

Přesto nelze nikdy mít stoprocentní jistotu, že společnost zaměstnala poctivého člověka a ne podvodníka. Ale i zde platí, že náklady na řádné prověření uchazeče o práci jsou podstatně menší než následky špatné personální politiky.

6 Závěr

Hospodářská kriminalita prodělala v České republice bouřlivý rozvoj. Po roce 1989 došlo k přechodu na tržní hospodářství a hospodářská kriminalita se stala novým problémem, který bylo nutno urychleně řešit. Bylo zapotřebí zcela transformovat právní systém, který by postihl nastalou situaci. Bylo také nutné vytvořit účinný systém orgánů činných v trestním řízení. Bohužel celá transformace probíhala do určité míry živelně, a tak hlavně zpočátku bylo velice mnoho případů hospodářské kriminality týkající se hlavně tunelování bank a investičních fondů. V těchto případech pocítili občané nebezpečnost hospodářské kriminality a i proto občané České republiky považují hospodářskou kriminalitu za jeden z největších problémů i v dnešní době.

Nejen v České republice je hospodářská kriminalita závažný problém. Státy na celém světě se potýkají s problémem jak zamezit nebo spíše zmírnit její růst. Existuje celá řada organizací, které se snaží formou doporučení a různých školení bojovat s tímto problémem. Důstojnou roli v tomto snažení hraje Evropská unie a i Česká republika jakož to člen EU.

Úspěšnost tohoto boje je ovšem nejistá. Díky rostoucí globalizaci a využívání moderních technologií je potírání hospodářské kriminality mnohem těžší než tomu tak bývalo. Pachatelé jsou v dnešní době vzdělaní lidé, kteří se umějí pohybovat ve světě obchodu a právních kliček a to celou situaci ještě zhoršuje. To je jeden z hlavních důvodů, proč se tyto aktivity nedaří potírat a postavit pachatele před soud.

Při zpracování tématu DP jsem popisoval jednotlivé hospodářské trestné činy z hlediska teorie a následně praktické posouzení škodlivosti. Přínos práce spočívá zejména v rozšíření znalostí v oblasti vyšetřování hospodářské kriminality, kdy jsem se mohl seznámit s různými způsoby pátrání a vyšetřování. Tato práce je určena studentům a zejména podnikatelům, kteří se snaží o komplexní pohled na problematiku hospodářské kriminality.

Cíle, které jsem si při zpracování tématu DP stanovil a na které jsem se v zaměřil, byly splněny.

Literatura

- 1 BĚHOUNEK, Pavel. *Úvěry a půjčky*. 1. vyd. Ostrava : Nakladatelství Jiří Motloch - Sagit, 2000. 136 s. ISBN 80-7208-155-1.
- 2 *Česká asociace pojišťoven* [online]. 2009. Dostupný z WWW: http://www.cap.cz/FileFromWSS.ashx?file=http://capsrv01/DOKUMENTY_02%2fCAP_statistiky_2008.pdf >
- 3 ČÍRTKOVÁ, Ludmila , et al. *Podvody, zpronevěry, machinace*. Praha: Armex publishing s.r.o., 2005. 247 s. ISBN 80-89795-12-8.
- 4 DRAŠTÍK, A., HASCH, K., KUČERA, P., RIZMAN, S.: *Přehled judikatury-Trestné činy hospodářské*. Praha: ASPI, a. s., 2005. ISBN 80-7357-141-2.
- 5 *Ekonomický zpravodajský server Hospodářských novin* [online]. 1996-2009. [cit. 2007-10-16]. Dostupný z WWW: < <http://ekonomika.ihned.cz/c1-22231720-firmy-stoji-hospodarska-kriminalita-miliony> >
- 6 *Ekonomický zpravodajský server Hospodářských novin* [online]. 1996-2009. [cit. 2008-11-25]. Dostupný z WWW: < <http://domaci.ihned.cz/c1-16770820-trapi-nas-korupce-nespokojeni-jsme-i-s-politickou-situaci> >
- 7 FRÍČ, Pavol, et al. *Korupce na český způsob*. 1. vyd. Praha : G plus G, 1999. 303 s. ISBN 80-86103-26-9.
- 8 FRYŠTÁK , Marek. *Hospodářská kriminalita z pohledu teorie a praxe*. 1. vyd. Praha: VIP Books s.r.o., 2007. 205 s. ISBN 9788087071182.
- 9 HAVEL, Jiří. *Privatizace bank : kritický pohled na tuzemskou privatizační praxi*. Politická ekonomie. 2004, roč. 2004, č. 1, s. 17-33.
- 10 CHMELÍK, Jan, et al. *Úvod do hospodářské kriminality*. 1. vyd. Praha: Vydavatelství a naklad. Aleš Čeněk, s.r.o., 2005. 167 s. ISBN 80-86898-13-X.
- 11 JÍLEK, Josef. *Deriváty, hedžové fondy, offshorové společnosti*. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, 2006. 260 s. Edice finanční trhy a instituce. ISBN 80-247-1826-X.
- 12 KUČHTA, Josef et al. *Hospodářská trestná činnost: multimediální učební text*. 1. vyd. Brno: Masarykova universita, 2007. 111 s. + 1 CD-ROM. Edice multimediálních pomůcek Právnické fakulty Masarykovy univerzity; č. 37. ISBN 9788021042568.
- 13 LIŠKA, Petr. *Praní špinavých peněz v České republice*. Praha : Radix, 1997. 224 s. ISBN 80-86031-09-8.
- 14 PETROVSKÝ , Karel. *Korupce po česku, aneb, Korupce očima průměrného Čecha*. Praha : Eurolex Bohemia, 2007. 193 s. ISBN 978-80-86861-94-5.
- 15 *PricewaterhouseCoopersCR*. [online]. 2009. Dostupný z WWW: < http://www.pwc.com/cz/cze/about/svcs/advisory/pdf/PwC_Hospodarskakriminalita_CR.pdf >
- 16 PODRACKÝ, Vlastimil. *Pozor na tunelování*. Olomouc: Votobia, 2001. 176 s. ISBN 80-7198-495-7.
- 17 POLIVKA, D., *Praní špinavých peněz*. Pardubice: Fakulta ekonomicko-správní Univerzity Pardubice, 2007. 51 s. Bakalářská práce.

- 18 PROUZA, Daniel. *Daňová kriminalita*. Stráž pod Ralskem : Justiční akademie, 2005. 260 s. ISBN 80-239-6622-7.
- 19 *Transparency International CR*. [online]. 2009. Dostupný z WWW: <<http://www.transparency.cz/index.php?lan=cz&id=11>>.
- 20 *Privatizace bank očima makroekonoma* [online]. 2001 [cit. 2007-11-15]. Dostupný z WWW: <http://bankovnictvi.ihned.cz/3-10545400-privatizace+bank-900000_d-55>.
- 21 ŠÁMAL, Pavel, et al. *Podnikání a ekonomická kriminalita v České republice*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2001. 801 s. ISBN 80-7179-493-7.
- 22 *Tyden.cz*. [online]. 1999-2008. [2008-5-15]. Dostupný z WWW: <http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/fixloval-s-uvery-presto-ma-nadale-licenci-cnb_59665.html>